

333.98(4v)
V-86

1939

ՀԱՄ Կ (Բ) Կ XVII ԿՈՆՖԵՐԱՆՍ

338. 98 (47)

5-26

Վ. Մ. ՄՈԼՈՏՈՎ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ
Մ Ա Ս Ի Ն

Ճառ և
յեզրափակման խոսք
XVII կոնֆերանսում

12212-57

Պետերասի տպարան
Դավիթ 7124 (Բ)
Պատվեր 596
Տիպատ 20.000

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԶՆԳԱՄՅԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

Ընկերներ, այն փաստը, Վոր մեր կուսակցությունը ձեռնարկում է ժողովրդական տնտեսության յերկրորդ հնդամյա պլանի խնդիրները քննարկմանը, խոսում է ինքն իր մասին: Այդ նախ և առաջ վկայում է, Վոր մեր առաջին հնդամյա պլանը կատարվում է հաջողությամբ: Ապա նա վկայում է, Վոր մենք լիովին համոզված ենք, թե 1932 թվականը լինելու յն հնդամյակի ավարտման տարին, թե մենք առաջին հնդամյա կրն ավարտելու յենք չորս տարում: Անհրաժեշտ է կանգ առնել ՍՍՀՄ-ում յերկրորդ հնդամյա պլանի մշակման այդ փաստի նշանակությունը:

Առաջին: Այդ փաստի միջազգային նշանակության մասին:

Այդ փաստի միջազգային նշանակությունն այն է, Վոր առեն մի յերկրի բանվոր դասակարգը, Վոր յուրաքանչյուր պետության աշխատավորությունը հնարավորություն ունի համեմատել կապիտալիստական յերկրներում բուրժուազիայի տիրապետության արդյունքները պրոլետարական դիկտատուրայի յերկրում գոյություն ունեցող բանվոր դասակարգի տիրապետության արդյունքների, դեռևս առաջին արդյունքներին հետ: Ընդամենը չենք հրաժարվում համեմատություն դնել տեխնիկական—տնտեսական տեսակետից աշխարհիս ամենատառաջիկ, ամենահարուստ և ամենահզոր յերկրներին և մեր յերկրին միջև: Տվյալ պահին, յերբ ճգնաժամն ընդգրկել է կապիտալիստական բոլոր յերկրները և չարունակում է ավելի ու ավելի յոտրանալ, քայքայելով արդյունաբերությունը և տնտեսության այլ ճյուղերը, առանձնապես ապրանքային Միության համեմատումը: Այդ համեմատումը հնարավորություն է տալիս առանց ստատիստիկայի պատասխանել այն հարցին, թե ո՞ւմ է պատկանում ապագան՝ պրոլետարիատին ու նրա իշխանությունը, թե՞ բուրժուազիային և նրա տիրապետությունը: Պարզ է, Վոր միջազգային տեսակետից սոցիալիզմի կառուցման, առաջին հնդամյակի իրականացման ասպարեզում մեր ձեռք բերած հաջողությունն ու հաղթանակները, այժմ՝ յերկրորդ հնդամյակի ուրվագծումը բոլոր յերկրների բանվորներին և աշխատավորներին ասում են, Վոր ապագան պատկանում է վաղ թե բուրժուազիայի տիրապետությանը, այլ պրոլետարիատին դիկտատուրային, Վոր փաստերը խոսում են ընդդեմ կապիտալիզմի, հուստ սոցիալիզմի:

Յերկրորդ: Ներքին յոքրիդային տեսակետից մեր յերկրորդ հնդամյա ի խնդիրներին անցնելու փաստը նույնպես շատ բան է ասում: Դա

վճարական ստուգումներին մեկն է՝ թե ինչ է տալիս բանվոր դատակարարի զեկալարությունը գյուղացիական մասսային բուրժուազիայի իշխանությունը տապալելուց հետո: ԽՍՀՄ-ում համաշխարհային պատմության մեջ առաջին անգամ իշխանությունը գտնվում է բանվոր դատակարարի ձեռքին, վորն իր հետևից տանում է գյուղի աշխատավոր մասսաներին և նրանց հետ միասին իրականացնում է սոցիալական վերակառուցման և սոցիալական տնտեսության վերակառուցումը սոցիալիստական հիմունքներով: Մեր հաջողությունը, բանվոր դատակարարի հաղթական հաջողությունն այն է, վոր սոցիալիզմի շինարարությունը ծավալվում է վոչ միայն քաղաքում, այլև գյուղում, վոր աշխատավորների ամենահեռավորագույն մասը, գյուղի աշխատավորությունն սկսում է բարձրանալ գեպի սոցիալիզմը, գեպի անդամակարգ սոցիալիստական հասարակությունը:

Վերջապես՝ անմիջականորեն տնտեսական տեսակետից, մեր հաջողությունները պլանային սոցիալիստական շինարարության հաջողություններ են: Մինչև այժմ վոչ մի յերկրում, վոչ մի տեղ ամբողջ աշխարհում, չի յեղել պլանային պետական տնտեսություն: Այստեղ մենք առաջին քայլերն ենք անում և արդյունքն ակներև է: Խնդիրների մի շարքի լուծումից մենք անցնում ենք նոր խնդիրներին, տարեցատարե ավելի խոշոր խնդիրներին:

Պլանային սոցիալիստական տնտեսության հաջողությունը վոչ միայն և նույնիսկ վոչ այնքան անմիջականորեն մեր տնտեսական պլանային որոշումների հաջողությունն է: Մեր պլանավորումը և հաշվառումը չեն ահաճանախվում այդ համեմատարար նեղ շրջանակներով: Իսկական տնտեսական աշխատանքը, ժողովրդատնտեսական հաշվառման կազմակերպումը, պլանի մշակումը կարելի չէ կատարել և իրականում կատարվում է բանվորական մասսաների ակտիվ մասնակցությամբ, վորանք յերբեմն մշակման ընթացքում տեղեկում բավականաչափ փոխում են մեր սկզբնական ուղղագծումները: Հենվելով սոցիալիստական շինարարության ասպարիզում բանվոր դատակարարի և աշխատավորության ցուցաբերած այդ ակտիվության վրա, կուսակցության ղեկավարությամբ մշակվում են մեր տնտեսական պլանները:

Ձի կաբելի նաև մոտանալ ժողովրդական տնտեսության պլանի մշակման ասպարիզում կատարված այն հսկայական աշխատանքը, վորը նախորդում էր յերկրորդ հնդամյա պլանի նախապատրաստմանը:

Ժողովրդական տնտեսության առաջին պլանն էր երկտրիֆիկացիայի պլանը՝ ԳՈՆԵԼՈՑԻ պլանը: Նա հանդիսանում է մեր յերկրի ժողովրդական տնտեսության ընդհանուր տեխնիկական վերակառուցման ակադրի ուղղագիծը, սկիզբը, սաղմը: Այդ աշխատանքը մեծադույն

նշանակութուն ունեցավ մեր ամբողջ տնտեսական աշխատանքի դարգացման համար, պլանավորման գործի զարգացման համար:

Այս մենք դիտենք, վոր ժամանակին մեծ աշխատանք է կատարվել ժողովրդական տնտեսության տարեկան առաջին պլանները՝ «Ժողովրդական տնտեսության ստուգիչ թվերը» կազմելու ասպարիզում: Առաջին անգամ հաստատվեցին 1925-26 թ. ստուգիչ թվերը: Այդ ժամանակից սկսած՝ նրանք հաստատվում են ամեն տարի և ավելի ու ավելի մեծ նշանակութուն են ստանում տնտեսական զեկալարման համար:

Ժողովրդական տնտեսության տարեկան պլանին պլանները, մշակելու հետ համարյա միաժամանակ, սկսեցին նախապատրաստվել ժողովրդական տնտեսության վերակառուցման ավելի լայն պլաններ: Մի շարք տարիների ընթացքում աշխատանք էր կատարվում առաջին հնդամյա կը նախապատրաստելու համար և միաժամանակ պատրաստվում էր այսպես կոչված ժողովրդական տնտեսության վերակառուցման «դրլիսալիս պլանը», նկատի ունենալով 10-15 տարի: Այդ վերջին աշխատանքը չավարտվեց, սակայն քանի վոր մշակվեց և իրականացվեց առաջին հնդամյակը և այժմ մշակվում է յերկրորդ հնդամյակը, քանի վոր այսպես կոչված «դրլիսալիս պլանի» հարցերն ասպարիզում են այդ յերկու հնդամյակներով և մասամբ առաջադրվում են արդեն ավելի ծավալուն ձևով: Այսպես, ուրեմն, յերկրորդ հնդամյակի ուղղագծի նախորդել էր մեծ աշխատանք. առանց դրան հնարավոր չէր նախապատրաստել և քննարկել ժողովրդական տնտեսության յերկրորդ հնդամյակի հարցերը:

I. ԱՌԱՋԻՆ ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁԸ

Ընկերներ, դուք դիտեք, վոր կուսակցությանը ներկայացվեց հնդամյակի յերկու վարիանտ՝ «յերկակետային» և «ոպտիմալ» Պետպլանի կարծիքով ոպտիմալ վարիանտը նկատի ունենալով խորհրդային Միության ամենանպաստավոր պայմանները: Կուսակցությունը վորպես հիմք ընդունեց ոպտիմալ վարիանտը, այսինքն՝ տնտեսական մեծագույն առաջադրանքների պլանը: Հենց նպաստավոր պայմանները նկատի ունեցող այդ ոպտիմալ հնդամյա պլանն է, վոր կատարում ենք մենք այժմ: Կուսակցությունը կարողացավ հասնել այն բանին, վոր իրենց՝ մասսաների առաջադրած «հնդամյակը չորս տարում» լողունդն իրականացվում է հաղթականորեն: Հնդամյակի վերահիշյալ ոպտիմալ վարիանտը մենք իրականացնում ենք վոչ թե հինգ տարում, ինչպես ուղղագիծ է յինք նախապես, այլ չորս տարում, այսինքն՝ մի հինգերորդով կրճատում ենք հնդամյա պլանի ոպտիմալ (բարձրագույն) վարիանտի կատարման ժամկետը:

Առաջին հնդամյակի հաջողությունները հանդիսանում են ինդուստրիալացման քաղաքականության, հետևապես ծանր ինդուստրիայի,

առաջին հերթին՝ արտադրութեան միջոցների արտադրման բարձրացման քաղաքականութեան հաջողութիւնները: Այդ հաջողութիւնները բնորոշվում են նրանով, վոր մեքն ներկայումս ունենք սեփական բազա՝ ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան տեխնիկական վերականգնումն ավարտելու համար: ԽՍՀՄ-ում սոցիալիզմի հետագա ամառն համար վճռական նշանակութիւն ունի այդ փաստը:

Առաջին հնգամյակի հաջողութիւններն արտահայտվում են նաև կոլեկտիվացման, կոլտնտեսութիւնների և խորհրտնտեսութիւնների ծախարուն շինարարութեան բացառիկ հաջողութիւններով: Դեռևս յենկ հետամնաց, ցիրուցան դշուղում այժմ մեքնայական տեխնիկայի հիման վրա կառուցվում և սոցիալիստական խոշոր տնտեսութիւնը: Մենք արդեն հասել ենք այն դրութեանը, վոր նաև դշուղատնտեսութեան սպարիզում տիրապետող դիրք են դրաւում սոցիալիստական ձևերը: Դրանով լուծված և պրոլետարական հեղափոխութեան ամենագիշարին և ամենակարևոր խնդիրը:

Վերջան ել մեծ, ուղղակի վիթխարի լինեն յերկրորդ հնգամյակի խնդիրները, չի կարելի մոռանալ, վոր Հոկտեմբերյան հեղաշրջումից հետո ամենագիշար խնդիրն է՝ վերակառուցել դշուղատնտեսութիւնը կոլեկտիվիզմի և մեքնայական բարձր տեխնիկայի հիման վրա: Հենց այդ խնդիրն և, վոր հաղթականորեն իրականացնում եր և իրականացնում և կուսակցութիւնը, և չի կարող վոչ մի տարակույս լինել, վոր 1932-33 տարում ԽՍՀՄ-ում կոլեկտիվացումը հիմնականում կավարտվի:

Այդ բոլորը կուսակցութեանը հնարավորութիւն տվեց ասելու, վոր լենինյան հիմնական «ով-ում» հարցը լուծվեց կապիտալիզմի դեմ, լուծվեց հոգուտ սոցիալիզմի: Դա կարևորագույն արդշունքն է վոչ միայն տնտեսական, այլև քաղաքական այն ամբողջ զարգացման համար, վոր ունեցել և ԽՍՀՄ-ն անցյալ չրջանում:

Ձի կարելի չտեսնել, վոր այս տարիներին ամեն ինչ ուրվագծված պլանով չեր կատարվում: Կուսակցութիւնն առաջին հնգամյակի մեծ փոփոխութիւններ մտցրեց վոչ միայն ըստ առանձին տարիների, այլև ամբողջի մեջ:

Իերենք մի քանի որինակներ:

Հնգամյա պլանում չեր ուրվագծված, վոր նույնիսկ հնգամյակի վերջում գործադրկութիւնը լիովին վերադրելու յե մեր յերկրում: Այո, հնգամյա պլանն ուրվագծում եր գործադրկութեան հսկայական կրճատում, սակայն այն ժամանակ, հնգամյա պլանի ընդունման ժամանակ, անհնարին եր նախատեսել, վոր ԽՍՀՄ-ում գործադրկութիւնը վերացվելու յեր արդեն 1930-31 թվին: Ինչպես տեսնում ենք, մենք մի քիչ խախտել են պլանային ուրվագիծը, սակայն կարելի յե հուսալ, վոր պլանի այդ փոփոխումը, ավելի շուտ՝ բարելավումը կատար-

վում և ամբողջովին հոգուտ բանվոր դասակարգի և նրա կողմից ընդունվում և կատարյալ համակրանքով:

Առաջին հնգամյակի տնտեսական խնդիրների նկատմամբ կուսակցութիւնը մտցրեց այնպիսի մեծ փոփոխութիւն, ինչպիսին և մետաղաձուլական նոր բաղայի ստեղծումն Արևելքում՝ Ուրալ-Յուզնեցիի չրջանում:

Արևելքի յերկրորդ մետաղաձուլման բաղայի մասին հնգամյա պլանի չորս հատորներեց վոչ մեկում վոչինչ չի ասված, սակայն մի-թե կարելի յե այժմ քննարկել առաջին հնգամյակը, առանց խոսելու Ուրալ-Յուզնեցիի չրջանում մեր ստեղծած մետաղաձուլական նոր բաղայի մասին: Իհարկե չի կարելի: Առավել ևս այժմ, յերբ գործարկվել և առաջին հալոցը Մադնիտոգորսկում և հերթը դալիս և նոր հալոցների գործարկմանը Մադնիտոգորսկում ու Յուզնեցկում: Այդպիսով, այստեղ ևս ուղղում և մտցված հնգամյա պլանում, բայց լավ թուղում, վորի դեմ ԽՍՀՄ-ի վոչ մի բանվոր վոչ միայն չի առարկում, այլ, ընդհակառակն՝ ամեն կերպ ոժանդակում է:

Հնգամյակը նախատեսում եր կոլեկտիվացման վորոշ տեմպ, դուրս յեկավ այլ տեմպ: Մենք վաղուց արդեն անցել ենք կոլեկտիվացման, խորհրտնտեսութիւնների ծախարման այն տեմպից, վորոնք ուրվագծված էին հնգամյակում: Այդ ևս եյական ուղղում և մտցնում հնգամյա պլանում, սակայն դա վատ ուղղում չե, այլ այնպիսի ուղղում, վորը լուրջ կերպով բարելավում և դործը: Գյուղացիութեան միլիոնավոր մասսաները, ել չենք խոսում բանվոր դասակարգի մասին, չեն առարկում այդ «ուղղումների» դեմ, վորպես կուսակցութեան քաղաքականութեանը, լենինիզմին ըիովին համապատասխանող ուղղումներ:

Դժբախտաբար չի կարելի ասել, վոր հնգամյա պլանում մեր մտցրած ուղղումները կատարվել են միայն դեպի լավ: Մեզ մոտ վորոշ բան կատարվեց նաև ընդհակառակն:

Ձի կարելի, որինակ՝ մոռանալ հետեյալ յերեք պարագան: Մենք չկատարեցինք արդշունարեկութեան մեջ աշխատանքի արտադրողականութիւնը բարձրացնելու առաջադրանքները: Դա մեր հսկայական բացն է: Պարզ և, վոր մենք վոչ մի ջանք չպետք է խնայենք ուղղելու այդ գործը, հենվելով պրոլետարական կարգադահութեան ամբացման, տեխնիկայի բարձրացման, մեր կադրերի կողմից տեխնիկայի տիրապետման վրա:

Հնգամյակի ուրվագծումները մենք չկատարեցինք նաև բերքատվութեան բարձրացման վերաբերմամբ: Այստեղ մենք մինչև այժմ դառնում ենք շատ ցածր մակարդակի վրա, զգալիորեն ավելի ցածր, քան պահանջում և հնգամյակի ուրվագիծը: Պարզ և, վոր այդ բնագավառում ևս պետք և առաջ մղել ճակատը և ուղղել գործը:

Ծենք չկատարեցինք և ամեն ուր դգում ենք, վոր չենք կատարել տրանսպորտի, մասնավանդ յերկաթուղային տրանսպորտի վերակառուցման խնդիրը: Այնքան է, վոր այդ բնագավառում ծենք պետք է շատ և համառորեն աշխատենք՝ ավելի շուտ դործը բարելավելու, մեր տրանսպորտը պատշաճ բարձրության հասցնելու համար:

Հնդամյակի արդյունքները քաղաքական տեսակետից՝ բավարար չափով լուսաբանված չեն լինի, յեթե չչոչափենք այն հարցերը, թե ի՞նչ պայմաններում է ծավալվել կուսակցության պայքարը հնդամյակը կատարելու համար, թե ինչպիսի քննադատությամբ և հակառակ-ջարկներով էլին հանդես գալիս ոպողիցիոն խմբակները թե՛ արոցկիս-ասիական, և թե՛ աջ ուղիւնիստական:

Անցյալի դասերն առաջնակարգ նշանակութիւն ունեն կուսակցու-թյան և ամբողջ բանվոր դասակարգի համար: Ուստի. անհրաժեշտ է հիշեցնել թեկուզ կարևորագույն մոմենտներն այն պայքարի, վոր մղել է կուսակցութիւնն այսպես կոչված «ձախ» և աջ ուղիւնիստները դեմ: Սուսվել ևս այն պատճառով, վոր մեր պայքարն այդ տեսակ թեքում-ների, մասնավանդ գլխավոր՝ աջ վտանգի դեմ, անխուսափելի յե նստ հետագայում:

Յես հիշեցնում եմ, վոր առաջին հնդամյակի դիրեկտիւիները կենտ-րոնական Կոմիտեյի կողմից ընդունվեցին կուսակցության XV համա-գումարից առաջ և քննարկվեցին այդ համագումարում: Տրոցկիստա-կան ոպողիցիան առաջին հնդամյակի թեղիսների դեմ հանդես յեկավ իր հակաթեղիսներով: Դա մի ստվարածավալ փաստաթուղթ էր մինչև ուղնուծուծը թափանցված կուսակցությանը թշնամի դժով, պարունա-կում էր Կենտկոմի դեմ ուղղված կարծես բոլոր մեղադրանքները, վոր կարելի յե միայն պատկերացնել:

Ապա հիշեցնեմ, վոր աջերը, արդեն այն պահին, յերբ 16-րդ կուս-կոնֆերանսում ընդունում էլին հնդամյա պլանի թեղերը՝ փորձեցին հանդես գալ իրենց հակապլանով: Արժե մատնանշել թեկուզ այսպես կոչված «յերկամյակը», վորը քողարկված ձևով հակադրվում էր հըն-գամյա պլանի մասին Կենտկոմի ընդունած վորոշմանը և ըստ էության հակադրվում էր կուսակցության քաղաքական գծին:

Այդ բոլորի մասին բավականաչափ խոսվել է Ժամանակին: Այժմ կարևոր է անցյալի իրադարձութիւնները դիտել այն արդյունքների տեսակետից, վոր տվել է մեր սոցիալիստական շինարարութիւնը վեր-ջին 3-4 տարում: Այդ կապակցությամբ յես մի քանի քաղվածքներ կանեմ արոցկիստական և աջ ոպորտունիստական դավանանքին պատկանող ոպողիցիոնների յեւույթներին վերաբերյալ փաստաթղթերից:

Վերցնենք արդյունաբերության հիմնական շինարարության հար-ցը, վոր, ինչպես հայտնի յե բոլորին, քաղաքական մեծագույն նշանա-

կութիւն ունի ինդուստրացման քաղաքականութիւնն իրականացնելու համար: Ահա թե ինչ էլին դրում արոցկիստներն իրենց հակաթեղերում հնդամյա պլանի մասին մեր Կենտկոմի ընդունած թեղերի առթիւ—

«Տարլիս են արդյոք նրանք (թեղերը) ինքնուրույն պլան՝ լուծելու արդյունաբերության հիմնական ներդրումների արմատական հարցը: Վոչ: Յեւ ղրանով նրանք նպատում են, վոր դործնականում ավելի ու ավելի հաղթանակում են հակապորկետարական տենդենցներ մեր տըն-տեսության սոցիալիստական և կապիտալիստական տարրերի հարաբե-րության հիմնական հարցում»:

Տրոցկիստական պլատֆորմի համաձայն, դուրս եր գալիս, վոր հնդամյակի մասին կուսակցության ընդունած թեղերը տանում էլին դեռի «հակապորկետարական տենդենցների հաղթանակը»: Ծիծաղելի է՞ մի թե կարդալ այդ չորս տարի հետո:

Ի՞նչ էլին ասում արդյունաբերության հիմնական շինարարության մասին մյուս թեղից, աջ թեղից:

Աջ կողմից, ճիշտ է, բավականին խճճված ձևով, բայց պարզ արտա-հայտված քաղաքական տենդենցներով մոտավորապես ասում էլին այդ-պես՝

«Չի կարելի դործը հասկանալ այնպես, վոր արդյունաբերության ներդրումները չարունակ աճելու յեն յերկրաչափական պրոդրեսիայով մինչև ծավալուն կոմունիստական իրավակարգը հասնելը. հնարավոր է նաև ներդրումների կորագծի իջեցումը»:

Մի խոսքով, աջերը «կորագծի» վրա մի կողմ էլին շեղվում: (Ծի-ծաղ):

Այժմ վերցնենք այն, ինչ վերաբերում է գյուղին: Ի՞նչ էլին ասում արոցկիստական ոպողիցիայի հակաթեղերը կուսակցության՝ գյուղի քաղաքականության մասին: Ահա թե ինչ.

«Կենտկոմի թեղերը միանգամայն սխալ են մեկ փակագծի մեջ դնում կապիտալիզմը քաղաքում և կապիտալիզմը գյուղում, պնդելով, վոր ագրարային կապիտալիզմը ևս զարգանում է միայն բացարձակա-պես: Իսկ փրականության մեջ գյուղում կապիտալիզմն աճում է և՛ բացարձակապես, և՛ հարաբերականորեն, աճում է մեծ արագությամբ, որեցոր ավելանում է խորհրդային պետության և նրա արդյունաբերու-թյան կախումը գյուղի կուլակային-ունեւոր մասի հումքային և եջա-պորտային ուսուրանքից»:

Յեւ ապա՝

«Արագորեն աճում են հողագործության կապիտալիստական տար-րերը, մանր ապրանքային արտադրության բազայի վրա: Դրա շնորհիւ աճում է պետական տնտեսւթյան կախումը կուլակային կապիտալիս-տական տարրերից, հումքի, եկապորտի և պարենային պաշարի ասպա-րիզում»:

Այժմ կարիք չկա զբաղվել տրոցկիստական այդ հայտարարութ-
յունների մանրամասն քննութամբ: Հարց տալինք կուլակուլթյանը,
թե այժմ, հնդամյակի յերեք տարին լրանալուց հետո, շա՞տ կախում
ունենք արդյոք մենք նրանից, թե՞ նա ավելի կախում ունի խորհրդա-
յին իշխանությունից (ծիծաղ):

Մյուս՝ աջ թևից՝ որ-ալուր ծամծամում էյին, թե՛ «հացի հիմնա-
կան աղբյուրը դեռ յերկար ժամանակ հանդիսանալու յեն գյուղացիներ-
ըի անհատական տնտեսությունները», ուստի դանդաղեցրե՛ք ձեր ար-
շավը կուլակի վրա: Ինչպես հայտնի յե, անհատականները չհամաձայ-
նեցին աջ ուղիոնիստների հետ և մասսայորեն մտան կոլտնտեսություն-
ներն արդեն 1929 թ.: Մենք բոլորս ել լավ գիտենք, թե ինչպես կա-
տարվեց այդ, ուստի յես կսահմանափակվեմ այսքանով:

Սակայն, վերջիվերջո գլխավորն այն է, վոր «ձախ» և աջ ուղի-
ցիոններն խոսում էյին պրոլետարական հեղափոխության հեռանկար-
ների մասին սմբողջապես վերցրած: Հիշեցնենք դրա մասին ևս:

Տրոցկիստների հակաթեզերում դարդացված եր յեկրչոտ միտք՝
«յերկիշխանության» սաղմի առաջացման մասին, վորն «սպառնում է
պրոլետարիատի գիկտատուրային» (ընդգծումը բնագրին է): Հայտնի
յե, վոր տրոցկիստները մեր կուսակցությանը մեղադրում էյին այն բա-
նում, թե նա գործը տանում է դեպի «Տերմիդորը», այսինքն՝ դեպի
հեղափոխության կործանումը: Թե ի՞նչ դուրս յեկավ այդ մարդարե-
յությունից, կարելի յե տեսնել թեկուզ առաջին հնդամյակի կատարմա-
նը վերաբերող փաստերից և յերկրորդ հնդամյակի համար մեր ուրվա-
գծած խնդիրներից:

Միևնույն ժամանակ մյուս, աջ թևից խղճալի ձայնով կրկնում էյին
մոտավորապես հետևյալը. «Ցավն էլ հենց այն է, վոր այն ամենը, ինչ
մենք կառուցում ենք, այդ բոլոր գործարանները շատ շուտով կարող
են սպիտակ զվարդիականների բաժինը դառնալ»: Գուցե մի քանի տըխ-
մար սպիտակ զվարդիականներ վորեւե բանի վրա հույս դրել էյին դրա
առթիվ, սակայն առավել ևս մեծ հիասթափություն եր սպասում
ներանց հետագայում: Ըստ էյության դա կրկնություն եր տրոց-
կիստական նույն աղբ մտքի՝ «Տերմիդորի» մասին, միմիայն այլ ձե-
վով: Հայտնի յե, վոր աջերը կանգ չեյին առնում նույնիսկ կուսակցու-
թյունը «գյուղացիության ռազմա-ֆեոդալական շահագործման» մեջ
մեղադրելու առջև, դրանով իսկ կրկնելով միլյուկովականների զըր-
պարտությունը լենինյան կուսակցության դեմ:

Տրոցկիստների և աջերի դեկլամենտներին ու յելուլթներին վերա-
բերյալ մեր բերած քաղվածքները մատնանշում են նրանց քաղաքական
պլատֆորմների ամենաբնորոշ տարրերը: Այդ պլատֆորմների վիժումն
այնքան ակնհայտ է, վոր այժմ մենք նրանց այն ժամանակվա հայտարա-
րություններին պատասխանում ենք սոսկ ծիծաղով, սակայն իր ժամա-

նակին կուսակցությունը հարկադրված եր շարունակ կատաղի պայքար
մղել «ձախ» և աջ ուղիոնիստների դեմ:

Ուրեմն, ի՞նչպես բացատրել այն հանգամանքը, վոր այն չըջանում,
յերբ կուսակցությունը հաջող ծավալում եր սոցիալիստական շինարա-
րությունը և արագորեն առաջ եր ընթանում՝ հակառակ կապիտալիս-
տական տարրերի դիմադրությանը, այդ չըջանում նրա մեջ գտնվեցին
խմբակներ, — վորոշ ժամանակով նույնիսկ բավականաչափ զգալի՝ խոմ-
բակներ, վորոնք պայքարի բռնվեցին կուսակցության հետ, առանց
խնայելու այդ պայքարում վոչ խոսքը, վոչ էլ իրենց պատիվը:

Այնինչ, հենց շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր սոցիալիզմն այն
ժամանակ արդեն խոչորադույն հաջողություններ եր ձեռք բերել, հաղ-
թականորեն դուրս մղելով կապիտալիզմի մնացորդները. հենց այդ
թականորեն դուրս մղելով կապիտալիզմի մնացորդները. հենց այդ
պատճառով առաջ յեկան մեզ մոտ մանր-բուրժուական խավերի տատա-
նումներն արտացոլող ուղիցիոն հոսանքներ: Թե՛ «ձախ» և թե՛ աջ
ուղիցիոնն այդ հոսանքները համապատասխանորեն արտացոլում էյին
բուրժուական այն տարրերի ճնշումը, վորոնք հասկանալի պատճառնե-
րով դիմադրում էյին կուսակցության քաղաքականությանը և վորոնց
տրամադրությունները նրանց միջոցով յուրահատուկ արտահայտու-
թյուն էյին գտնում նույնիսկ մեր կուսակցության մեջ:

Պատահակա՞ն է միթե այն փաստը, վոր հենց այն տարիներին,
յերբ կուսակցությունը հաջողությամբ դուրս եր մղում մասնավոր կա-
պիտալը քաղաքի՝ նրա վերջին ապաստանից՝ առևտրից, ինչպես և
տնայնագործական արտադրությունից, հենց այդ չըջանում ուղիցիա
բարձրացավ կուսակցության քաղաքականության դեմ՝ Տրոցկու դիա-
վորությամբ: Տրոցկին և նրա կողմնակիցներն իրենց բուրժուական
տենդենցներն սքողելու համար, հարկադրված էյին ոգտվել «ձախ»
Ֆրադներին, «գեղեցիկ» ժեստերի ժողովածուով: Այդ թակարդն ընկ-
նում էյին յերբեմն քաղաքականության մեջ նայիվ, սակայն կուսակ-
ցությանը մոտ վորոշ տարրեր ևս: Բայց տրոցկիստական «պլատֆոր-
մի» բուն էյությունը բնորոշվում եր անվստահությամբ դեպի բանվոր
դասակարգի հաղթանակի հնարավորությունը կապիտալիստական
տարրերի վրա՝ սովյալ պայմաններում: Նրանք չեյին հավատում սո-
ցիալիզմի շինարարությանը ԽՍՀՄ-ում: Այդ՝ տրոցկիստներին փառ-
տորեն տանում եր դեպի կապիտալիստիկա՝ բուրժուական տարրերի հան-
դեպ: Տրոցկիստները սոսկ մունետիկներն էյին հանդիսանում նախ և
առաջ առևտրի ասպարիզում գործող այն մասնավոր կապիտալիստա-
կան տարրերի, վորոնք հատկապես 1925-27 թ. թ. չըջանում արագո-
րեն դեպի հատակն էյին ընկղմում:

Ապա մի՞թե պատահական է այն, վոր հատկապես այն չըջանում,

յերբ արշավ ծավալեցինք դյուղի կապիտալիզմի վերջին հենարանի՝ կուլակի վրա, հենց այդ շրջանում մեր դեմ հանդես յեկավ աջ ուկրաինական ուղիղիցիա։ Իսկ իրականում մենք գիտենք, վոր այդ ուղիղիցիան ևս հանդիսանում էր նախ և առաջ մեր դյուղի կործանվող բուրժուական-կուլակային տարրերի յուրահատուկ վոդրը։ Այնինչ, կուլակության և նրա հետ կապված բուրժուական ինտելիգենցիայի գիմադրությունն այնքան մեծ էր, մանավանդ 1928-29 թ. թ., վոր տյն ժամանակ աջ ուղիղիցիան ուղիղիցիան գլխավորում էին մեր կուսակցության աչքի ընկնող անդամները։

Կյանքն արդեն հիմնականում տվել և ուղիղիցիայի յերկու գլխավոր տեսակների դեմ մղվող պայքարի հանրադրումարը։

Տրոցկիզմը դրավեց բուրժուական հակահեղափոխության ավանդադրի տեղը, դառնալով նրա համար դադարալարներ մատակարարողներից մեկը՝ արդիւտարական հեղափոխության դեմ պայքարելու համար։ Այդ ուղիղիցիայի, վորպես արդիւտարիստի վրա գործվող բուրժուական ազդեցության ամենաբացորոշ արտահայտությունը, դարձավ «իդեոլոգիական արժեքների» գլխավոր մատակարարողներից մեկը մեր դասակարգային թշնամիների համար։ Կուսակցությունը մերկացնելով հակալենինյան այդ յերկու թեքումներն էլ, ժամանակին հարց դրեց, վոր թե՛ արդիւտարական և թե՛ աջ ուղիղիցիան հայացքներ ունենալն անհամապատասխան յե կուսակցության շարքերում մնալուն։

Կուսակցությունը հակալենինյան հոսանքների դեմ իր մղած պայքարում կոխվեց, աճեց և բարձրացավ մի ստորիման ևս։ Դա մեր հետագա հաջողությունների վճռական նախադրյալներից մեկն էր։

II. ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԷՆԳԱՄՅԱԿԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳԻՐՔԱՎՈՐՈՒՄԸ

Յերկրորդ հնգամյակի քաղաքական դիրքավորումը թեզերում արդված և հետևյալ ձևակերպումով.

«Յերկրի հակայական բնական հարստությունները, սոցիալիստական շինարարության բայլչեկյան տեմպը, բանվորների և կոլտնտեսականների լայն մասսաների հարածուն ակտիվությունը, կուսակցության ճիշտ գիծը, լիովին սողահոսում են սոցիալիստական անտեսության արտադրողական ուժերի այնպիսի ծավալումը, յերկրորդ հնգամյակում, վորի հիման վրա, վերջնականապես վերացվելու յեն կապիտալիստական տարրերը ԽՍՀՄ-ում։ Կոնֆերանսը գտնում է, վոր յերկրորդ հնգամյակի հիմնական քաղաքական խնդիրն է վերջնականապես լիկվիդացիայի յենթարկել կապիտալիստական տարրերը և դասակարգերն ընդհանրապես, լիովին վոչնչացնել դասակարգային տարբերություններ ու շահագործում առաջացնող պատճառները, հաղթահարել կապիտալիզմի մնացորդներն եկոնոմիկայում ու մարդկանց գիտակցության

մեջ և դարձնել յերկրի ամբողջ աշխատավոր ազդարնակությունը սոցիալիստական անդամակարգ հասարակության գիտակից ու ակտիվ կառուցողներ։

Պորտաբուժ դասակարգային տարրերի վերացման և ժողովրդական յեկամտի ընդհանուր աճման հիման վրա, յեկամուտ, վորն ամբողջովին տնօրինվում է աշխատավորությանը, պետք է ձեռք բերենք բանվորական և դյուղացիական մասսաների բարեկեցության ավելի արագ վերելք։ Կոնֆերանսը գտնում է, վոր 2-րդ հնգամյակի վերջերին սպառողական հիմնական ապրանքների, վորոնց թվում նաև անդի առարկաների մատակարարումն ազդարնակությանը պետք է ավելանա առնվազն 2-3 անգամ՝ համեմատած առաջին հնգամյակի վերջին տարվա հետ»։

Թեզերից բերված այս քաղվածքը լիովին տալիս է յերկրորդ հնգամյակի քաղաքական դիրքավորումը։ Ինձ կմնա կանգ առնել այդ քաղվածքի միայն ամենահիմնական դրույթները վրա։

Միևեմ ԴԱՍԱԿԱՐԳԵՐԻ ՅԵՎ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԻ հարցից։ Թեզիսներում ասված է, վոր 2-րդ 5-ամյակի հիմնական քաղաքական խնդիրն է վերաբերում «կապիտալիստական տարրերի և ընդհանրապես դասակարգերի վերջնական վերացումը» և «յերկրի ամբողջ աշխատավոր ազդարնակության վերածումը սոցիալիստական անդամակարգ հասարակության գիտակից ու ակտիվ կառուցողներին»։

Այդ խոսքերն արտահայտում են յերկրորդ հնգամյակի քաղաքական դիրքավորման ամենաբացորոշ տարրը։

Մարքսիզմ-լենինիզմը սովորեցնում է, վոր սոցիալիզմը դասակարգերի վերացումն է, վոր սոցիալիզմը անդամակարգ հասարակության անոգնումն է։ Այդպիսով մեջ բերված խոսքերով ձևակերպված է սոցիալիզմի կառուցման խնդիրը։

Ճիշտ է դրված այստեղ արդյոք խնդիրը դասակարգերի վերաբերմամբ։ Իրագործելի՞ յե արդյոք դասակարգերի վերացման խնդիրը, ինչպես դրված է վերջինս Կենտկոմի թեզիսներում։ Յես կարծում եմ, վոր վոչ միայն ճիշտ է, վոչ միայն իրագործելի յե այդ խնդիրը, այլև յերկրորդ հնգամյակի խնդիրների միայն քաղաքական այդպիսի դրվածքն է, վոր բոլորում է կուսակցության քաղաքականությանից և մարքսիզմից։

Գլխավոր հարցը, վոր պետք է քննել այս դեպքում, այն է, թե՛ վորքա՞ն ճիշտ է, վոր մենք յերկրորդ հնգամյակում կարող ենք դնել կապիտալիստական տարրերի վերջնական լիկվիդացիայի խնդիրը։ Դրանումն է հարցի ելույթյունը։

Յեթե այդ կողմից քննենք դասակարգերի հարցը յերկրորդ հնգամյակում, ապա այն ժամանակ, և միայն այն ժամանակ, կարելի կլինի երեւոյալներն հարցի ուղեւոր և ստանալ պարզ, բայլչեկի համար

Հիւրավի, քննենք հիմնական մասերը:

Ժողովրդական տնտեսութեան 1932 թ. այն պլանը, վոր ընդունեց ե կուսակցութեանը, յենթադրում է, վոր արդեն առաջին հնգամյակի վերջում խորհրդային Միութեան Ժողովրդական յեկամտի մեջ ամբողջ մասնավոր հատվածը կազմելու յե 10 տոկոսից պակաս: Հետևյալ մաս-տը: Մեզ մոտ արդեն կոլեկտիվացել է գյուղացիական տնտեսութուն-ները ավելի քան 60 տոկոսը, և վոր մի տարակույս չի կարող լինել, վոր կուսակցութեան առաջադրած խնդիրը՝ 1932—1933 թվականներին հիմնականում ավարտել կոլեկտիվացումը ԽՍՀՄ-ում, կիրառործվի: Չե՞ վոր այդ նշանակում է, վոր արդեն մոտակա 2 տարում, համատա-րած կոլեկտիվացման հիման վրա, իրականացվելու յե գյուղի կապի-տալիստական տարրերի հիմնական մասի վերացումը: Վերջապես դրան ավելացրեք այն, վոր խոշոր արդյունաբերութեան կապիտալիստական տարրերն արդեն վաղուց վոչնչացել են, իսկ մանր արդյունաբերու-թեան և առևտրի մեջ նրանց դերն արագորեն փոքրանում է: Հետևյա-կա, վոր մի տարակույս չի կարող լինել, վոր 2-րդ հնգամյակում կու-սակցութեանը կարող է և պետք է դնի իր առջև կապիտալիստական տարրերի վերջնական լիկվիդացիայի խնդիրը:

Բայց մեզ կասեն—կապիտալիստական տարրերին խնդրեմ վերջնա-կանապես լիկվիդացիայի յենթադրեցեք, բայց ի՞նչ կանեք ընդհանրա-պես դասակարգերի լիկվիդացիայի հետ: Այնինչ, հարցի այդպիսի դրվածքում կա ներքին կոպիտ հակասութեան, վորը մեծ չփոթութեան է առաջացնում:

Ինչպես հայտնի յե, սոցիալիզմի հիմնական խնդիրն է վոչնչացնել կապիտալիզմը, այլ խոսքով՝ վոչնչացնել դասակարգերը, այսինքն վոչնչացնել մարդու շահագործումը մարդու ձեռքով: Դրանից հետևում է, վոր կապիտալիստական տարրերի լիակատար վերացումը նշանա-կում է շահագործողների դասակարգերի վերացում, իսկ առանց շա-հագործողների՝ չկան շահագործվողներ:

Թեզիսներում ասված է, վոր անհրաժեշտ է «լիովին վոչնչացնել դասակարգային տարբերութեաններ և շահագործում առաջացնող պատ-ճառները»: Ինչո՞ւ պետք է արտահայտվի այդ: Մենք, բայց չի կենք, լավ գիտենք, թե այդ ինչումն է արտահայտվում, քանի վոր բայց չե-վիկները կատարեցին սոցիալիստական հեղափոխութեանը, վորն ըս-կավում է արտադրութեան միջոցների, այն է՝ հողի, գործարանների, ֆաբրիկների և այլ ձեռնարկութեանների հասարակութեան, պետու-թեան ձեռքն անցնելով: Մարդու կողմից մարդու շահագործման մեջ հիմնականն է այն, վոր արտադրութեան այդ միջոցները պատկանում են առանձին մարդկանց և այդ միջոցները չունեն մյուս մարդիկ: Այդ բաժանում է մարդկանց դասակարգերի և ծնում է շահագործումը:

Մենք գիտենք, վոր խոշոր արդյունաբերութեան և հողի վերաբերմամբ արտադրութեան միջոցների անցումը պետութեան ձեռքը տեղի յե ու-նեցել վաղուց: Նա այժմ տեղի յե ունենում կապիտալիստական տար-րերի վերջնականապես վերացմամբ և լիովին կալվարտվի նաև տնտեսու-թեան մյուս բոլոր ճյուղերում: Դրանով իսկ կիրականացվի դասակար-գային տարբերութեաններ և շահագործում առաջացնող պատճառների վոչնչացումը:

Այս բոլորից հետո պարզ է, վոր կապիտալիստական տարրերի լիա-կատար վերացումը, դասակարգային տարբերութեաններ և շահագոր-ծում առաջացնող պատճառների կատարյալ վոչնչացումը միաժամա-նակ նշանակում է ընդհանրապես դասակարգերի վերացում: Յեթե չկան կապիտալիստական տարրեր, այսինքն չկան շահագործողներ, յեթե լիովին վերացված են դասակարգային տարբերութեան աղբյուր-ները, ապա ինչպի՞սի դասակարգերի մասին կարելի յե խոսել այն ժա-մանակ: Այն ժամանակ բառիս բուն իմաստով դասակարգերի մասին արդեն չի կարելի խոսել: Հետևապես՝ ով յերկրորդ հնգամյակի խն-դիրն է համարում կապիտալիստական տարրերի լիակատար վերացու-մը, նա միաժամանակ անխուսափելիորեն պետք է դնի ընդհանրապես դասակարգերի վերացման խնդիրը:

Հարկավ՝ կապիտալիստական տարրերի վերացումը զուգակցված է հսկայական դժվարութեանների հետ, կուլակութեան և ընդհանրապես բուրժուական տարրերի դիմադրութեան հուսահատ փորձերի հաղթա-հարման հետ:

Դասակարգային պայքարը վոր միայն չի դադարում, այլև առան-ձին ճակատամարտում, առանձին շրջաններում կարող է զգալիորեն սրվել և կտրվի: Կապիտալիստական տարրերի լիակատար վերացումը հնարավոր է միմիայն մինչև վերջը հասցնելով բայց չի կյան ծավալուն արշավի քաղաքականութեանը, վոր հաղթանակում է բոլոր և ամեն տե-սակի դժվարութեանները, համախմբում է բանվոր դասակարգի շուր-ջը գյուղի աշխատավորութեան ամենալայն մասսաներին՝ կուլակի դեմ, բոլոր բուրժուական—կապիտալիստական տարրերի դեմ:

Դասակարգերի վերացման հարցի մեկնաբանման մեջ մինչև այժմ ել քիչ չեն սխեմատիզմի տարրեր, վոր վոր մի առնչութեան չունեն մարքսիզմի և նրա զարգացման տեսութեան հետ: Սակայն սխեմատիկ պատկերացումներն այստեղ մտ տանում են դեպի մեծ չփոթութեան և կոպիտ սխալներ:

Ուստի անհրաժեշտ է, ավելի մանրամասնորեն կանգ առնել դասա-կարգերի վերացման խնդիրների վրա:

Սկսեմ բանվոր դասակարգի հարցից:

Մարքսիստների համար պետք է պարզ լինի, վոր այն ժամանա-կից, յերբ բանվոր դասակարգն իր ձեռքը վերցրեց իշխանութեանը և

իրեն յենթարկեց արտադրութեան բոլոր միջոցները՝ խոշոր արդյունաբերութեանը, հողը, տրանսպորտը և այլն, այդ ժամանակից ի վեր նա այլևս պրոլետարիատ չէ բառիս բուն իմաստով, ինչպիսին եր նա կապիտալիստական հասարակութեան մեջ: Պրոլետարիատը կապիտալիստական հասարակութեան մեջ զբիւլած և արտադրութեան գործիքներէից, դրա համար եւ շղթայված և բուրժուական շահագործման կապանքներով: Կապիտալիզմի պայմաններում պրոլետարիատի դրութիւնը հասարակական ճնշված ու շահագործվող դասակարգի դրութիւնն է: Բուրժուազիայի իշխանութեան տապալումով և նրանից արտադրութեան միջոցներէ խլումով, բանւոր դասակարգը պետութեան մեջ դառնում է տիրապետող ուժ: Այդ բոլորէից նա սկսում է կապիտալիստական տարրերի վերացումը և հող և պատրաստում ընդհանրապես դասակարգերը վերացնելու համար:

Այն ժամանակից, յերբ մեր յերկրի բանւոր դասակարգը 1917 թ. հոկտեմբերին տարաւ ամբողջ աշխարհի պատմութեան մեջ մեծագուշ հաղթանակը բուրժուազիայի դեմ, այն ժամանակից՝ ահա արդեն յերկրորդ տասնամյակն է, վոր ՌՍՀՄ-ի բանւոր դասակարգը վոչ միայն ապաստանեց կապիտալիստական ստրկութեանից, այլև դարձաւ տիրապետող դասակարգ, սոցիալիստական նոր հասարակութիւն կառուցող դասակարգ:

Պրոլետարիատի պատմական դերը վոչ միայն այն է, վոր նա հանդիսանում է բուրժուական հասարակութեան գերեզմանաւորը, այլև այն, վոր նա հանդիսանում է սոցիալիստական նոր հասարակութիւն կառուցող: Դրանով իսկ այն պետութեանը, վորին ստեղծում է բանւոր դասակարգն իր հաղթանակից հետո, ոգտագործվում է իրականացնելու կապիտալիստական տարրերի և դրա հետ միասին ընդհանրապես դասակարգերի վերացումը: Կապիտալիստական տարրերի վոչընչացման գոպնից, վոչնչացվում են հասարակութեան դասակարգային ամեն տեսակ բաժանումների արմատները, հետեւապես նախապատրաստվում է բոլոր դասակարգերի և դրանով իսկ իրեն՝ բանւոր դասակարգի վերացումը: Մեր յերկրի բանւոր դասակարգն արդեն մեծ ճանապարհ է կտրել կապիտալիստական տարրերի վերացման ասպարիզով: Հետեւյալ հնդամյակը կլինի այն ժամանակաշրջանը, յերբ կապիտալիստական տարրերի և առհասարակ դասակարգի վերացման հարցը կկանգնի մեր առջև ամբողջ հասակով, ամբողջ ծախսով:

Դասակարգերի վերացման խնդիրն իրականացնելու գործում բանւոր դասակարգը կատարում է հատուկ դեր: Վորպես տիրող դասակարգ բանւոր դասակարգը ղեկավարում է ամբողջ սոցիալիստական շինարարութիւնը, ներառյալ կապիտալիստական տարրերի վերացումը և մանր-գյուղացիական տնտեսութեան վերափոխումը սոցիալիստական պատմական վրա: Այնպէս՝ ինքը բանւոր դասակարգն այդ պայքար-

ըն ընթացքում, սոցիալիստական կառուցման ընթացքում վերադաստիարակվում է, իր միջից գատելով սոցիալիզմի ավելի ու ավելի շատ թիւով ակտիւ ու գիտակից շինարարներ, կոփելով իրեն կապիտալիստական տարրերի դեմ մղվող պայքարում, ինչպես իր շրջանում, այնպես եւ աշխատավորական մասսայում բուրժուական և մանր-բուրժուական տրամադրութիւնները հաղթահարելու համար մղվող պայքարում:

Այժմ մեր գյուղացիութեան մասին, ավելի ճիշտ՝ գյուղացիութեան աշխատավոր մասսայի մասին, քանի վոր գյուղի կապիտալիստական տարրերի հարցը մենք դրինք վերելում:

Գյուղացիութեան դրութեան մեջ Հոկտեմբերյան հեղափոխութեանից իվեր կատարվել են արմատական փոփոխութիւններ, վոր չի կարելի չտեսնել: Առանձնապես և ամենից առաջ այդ վերաբերում է գյուղի կոլտնտեսական մասսաներին:

Չնայած այն հանգամանքին, վոր աշխատավոր գյուղացիութեանը բռնել և համատարած կոլեկտիււացման ուղին ընդամենը 2 ու կես տարի սրանից առաջ, մեզ համար պարզ է, վոր նա արդեն վերջնականապես վոտը է գրել սոցիալիզմի ճանապարհը: Կոլեկտիվ դեմ, բանւոր դասակարգի ղեկավարութեամբ մղած պայքարում, կոլտնտեսականները, — իսկ դրանց թիւն արդեն միլիոնների յե հասնում — իրենց վճռական մասսայով հաստատապես կանգնել են սոցիալիզմի կառուցողների շարքերում:

Նրանք իհարկե լաւ հիշում են, թե ինչ էլին մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխութեանը: Նրանք չեն կարող մոռանալ, վոր բուրժուազիայի կալվածատերերի իշխանութեան որոք իրենք այն տարրն էլին, վորին անողորքաբար շահագործում էլին, հարստահարում, վորի գլխին մահակը ձեռքներին կանգնած էլին ուրյաղնիկները, գեմսկի նաչայնիկները, նրանք այն տարրն էլին, վոր հաճախ գտնվում էլին տերտերներ և այլ «հոգեւոր հայրերի» ճանկերում:

Համեմատելով իր դրութիւնը բանւորներին կիսաքաղց դրութեան և գործազուրկների կենսապայմանների հետ կապիտալիզմի տիրապետութեան որոք, չիմանալով իր կյանքի բարելավման ճանապարհները, գյուղացին ամուր կպած էր իր մանր սեփականութեանը, այդ հողի վրա մշակելով ամենամուր մանր — սեփականատիրական սովորութիւններ:

Յերկրորդ հնդամյակի ժամանակաշրջանում գյուղի ամբողջ աշխատավոր մասսան կընդգրկվի սոցիալիստական վերակառուցմամբ, կոլեկտիվիզմի պատմական բարձր միջնակական տեխնիկայի պատմական վրա կատարվող տնտեսութեան վերակառուցմամբ: Այս բանը չի կարող կատարվել սահուն ու ինքնահոգ կերպով — այս կարող է տեղի ունենալ

միայն դատան պայքարով՝ ընդդեմ կապիտալիզմի մնացորդներին՝ գյուղում, միայն պայքարով՝ հանուն կոլտնտեսությունների կազմակերպչական-տնտեսական ամրապնդման և դրանով իսկ այս պայքարով, վերջինից յե յերեկվա մանր-սեփականատերերին և այսորվա ու վարկապետներին միմյանցից և դարձնելու սոցիալիզմի գլխավոր և անկախ խնդիրը:

Մանր-բուրժուական տատանումները գյուղացիության մասնաճյուղի գեղեցիկ, դրանք անխուսափելի յեն առանձին մոմենտներում և առանձին շրջաններում: Այդ տատանումներն առանձնապես զգալի կտան իրենց այնտեղ, ուր մեր աշխատանքը թույլ է, իսկ կուլտին ու բուրժուական տարրերն ակտիվ են:

Սակայն կարելի է կա ապացուցելու, վոր այժմյան կոլտնտեսական գյուղացիությունը, իսկ մոտակա մի գույք տարվա ընթացքում արդեն նրա հիմնական մասան՝ դրանք արդեն նախահեղափոխական շրջանի հին մենատնտես գյուղացիները չեն: Հեղափոխություն տարիների ընթացքում, մասնավորապես համատարած կոլեկտիվացման արագ ծավալման տարիների ընթացքում գյուղում տեղի յեն ունեցել խորը փոփոխություններ, և գյուղացին արդեն փոխվել է, դարձել ուրիշ, հետամնաց, մոլթ գյուղի ծեծկված աշխատավորից աստիճանաբար ավելի ու ավելի մեծ չափով դառնալով ակտիվ կառուցող-կոլտնտեսական: Այս հիման վրա գյուղում աճում են սոցիալիզմի ակտիվ ու գլխավոր կառուցողների շաքերը, այնքան արագ, վոր 2-րդ հնգամյակում, — կարելի յե այս համոզված ասել, — գյուղացիության ամբողջ աշխատավոր մասան կկազմակերպվի կոլտնտեսությունների մեջ և դրանով իսկ կհասնի չափ դարձնել ընթացքում գյուղում իշխող մանր սեփականության վերջը:

Լիովին վերացնել կապիտալիստական տարրերը գյուղում — նշանակում է ավարտել համատարած կոլեկտիվացման գործը: Այս կարող է իրականացվել միայն անշեղ պայքարով կուլակություն դեմ, և կոլտնտեսական մասայի սոցիալիստական վերադաստիարակման, կոլտնտեսություններում պրոլետարական կարգապահության ամրապնդման, կոլտնտեսականների աշխատանքի կազմակերպումը վճարականորեն բարելավելու համար մղվող պայքարում: Այդ պայքարի կազմակերպումը կոմկուսակցության ղեկավարությամբ — հենց այս է, մեր գլխավոր գործը գյուղում: Այս գործի տակ մղվող հաջող պայքարի արդյունքը կլինի վոչ միայն կապիտալիստական տարրերի, այլև մանր-սեփականատերական տնտեսության վերացումը գյուղում: Այս էլ հենց նշանակում է, թե մեր առջև կանգնած է կապիտալիստական տարրերի և առհասարակ դասակարգի վերացման խնդիրը:

Մեր բանվորը և կոլտնտեսական գյուղացին արդեն այժմ իսկ իրենց մասնաշաղկի կանգնած են սոցիալիզմի ակտիվ կառուցողների շարքերում: Կապիտալիստական տարրերի և ընդհանրապես դասակարգերի լիակա-

տար վերացման խնդիրը միաժամանակ հանդիսանում է յերկրի ամբողջ աշխատավոր բնակչությանը անդասակարգ սոցիալիստական հասարակությունից և ակտիվ շինարարների վերածելու խնդիր: Այդ խնդիր իրականացումը — 2-րդ հնգամյակում, անդասակարգ սոցիալիստական հասարակություն ստեղծելու խնդիրը՝ վերածվում է գործնական խնդրի: Այդ խնդիրը ծագում է սոցիալիստական շինարարության արդեն իսկ ձեռք բերած հաջողություններից, սոցիալիզմի կառուցման վերաբերյալ 2-րդ հնգամյակով դրված խնդիրների գումարից:

Պետություն վերաբերյալ հարցի առթիվ:

Պետության հարցը հատուկ կերպով էլ լուսաբանվում մեր թեղիսներում: Յեմ այդ հասկանալի յե:

Դնելով յերկրորդ հնգամյակում դասակարգերի վերացման հարցը, մենք դեռևս վոչ մի դեպքում չենք կարող և չպետք է դնենք պետության ակտիվությունից կամ մահացման հարցը: Ընդհակոռակն՝ տվյալ ստագիստ խոսքը վերաբերում է դեռևս պրոլետարական պետության ամրապնդմանը, նրա հզորության ուժեղացմանը:

Այս բանը բղխում է դեռևս մեր առաջ կանգնած կապիտալիստական տարրերի վերացման, բուրժուական տարրերի կողմից բանվոր դասակարգի իշխանության դեմ ուղղված ամեն տեսակ հակահեղափոխական յեղությունների կատեցման խնդիրներից, նոր պատվանդանի վրա վերակառուցվող աշխատավոր գյուղացիական մասայի և, ամբողջությամբ առաջ՝ քաղաքի ու գյուղի ամբողջ աշխատավոր մասայի վերակառուցման վերաբերյալ ահադին կազմակերպչական դաստիարակչական խնդիրներից:

Ավելորդ է խոսել այն մասին, վոր արտաքին կապիտալիստական շրջապատման գոյության պայմաններում ուղղորտունիվոր ամենավատ թար տեսակը կլինեն պրոլետարական դեկադատուրայի հզորության վորակե թուլացում: Կառուցվող սոցիալիզմի յերկրի և կապիտալիստական աշխարհի միջև աստիճանաբար սրվող հակասություններից կարելի անել միակ հետևությունը — ամեն կերպ ուժեղացնել պրոլետարական պետությունը, փորձելու բարձրացվի նրա ուժը, վոչ միայն ներքին դասակարգային թշնամու համեմատությամբ, այլև իմպերիալիզմի՝ նրան թշնամի ուժերի համեմատությամբ:

Այս հարցի, ինչպես և մեր յերկրում սոցիալիզմի կառուցման բուր արմատական խնդիրների լավագույն պարզարանումը հանդիսանում է այն հիմնական դոկումենտը, ինչպիսին է Լենինի «Պետություն և հեղափոխություն» գիրքը: Մարքսի և Ենգելսի թողած համադատության զրական դոկումենտների հետ միասին, այս գիրքը հանդիսանում է այն բանալին, վորի ոգնությունը կարելի յե հասկանալ մեր շինարարության ամրապնդման խնդիրները, մասնավորապես յերկրորդ հնգամյակի նկատմամբ:

Լենինը մանրամասնաբար պարզաբանում է կոմունիստական հասարակության սուղին, ստորին ֆաղի (սոցիալիզմի) առանձնահատկությունները, այն ֆաղի, վոր մենք արդեն թեևակոխել ենք, բայց վորը դեռևս չի վերջանում 2-րդ հնգամյակում: Այդ ֆաղի—սոցիալիզմի ֆաղի, բնորոշ առանձնահատկությունը հանդիսանում է այն հանդամանքը, վոր պահպանվում են դեռևս բուրժուական պետությունից մնացորդներն այսպես կոչված «բուրժուական իրավունքի» ձևով:

Ահա թե ինչ է ասված այդ առթիվ Լենինի «պետություն և հեղափոխություն» գրվածքում:

«Հավասար իրավունք»,—ասում է Մարքսը,—մենք այստեղ իսկապես ունենք, բայց դեռևս «բուրժուական իրավունքն է», վորը, ինչպես և յուրաքանչյուր իրավունք, յեմքադրում է անհավասարություն: Յուրաքանչյուր իրավունք միանման մասշտաբի կիրառումն է գաղափար մարդկանց նկատմամբ, վորոնք իսկապես միանման չեն, հավասար չեն իրար, ուստի և «հավասար իրավունքը» հավասարության խախտումն է և անարդարություն: Յեթ իսկապես, ուրիշներին ել տրված հասարակական աշխատանքի բաժնին հավասար իր աշխատանքը կատարելով՝ յուրաքանչյուրն ստանում է հավասար բաժին հասարակական արտադրությունից (բացառությամբ մատնանշված պահումներից): Մինչդեռ առանձին մարդիկ հավասար չեն—մեկն ուժեղ է, մյուսն ավելի թույլ, մեկն ամուսնացած է, մյուսը՝ վոչ, մեկն ավելի շատ յերեխաներ ունի մյուսը՝ քիչ և այլն»:

«...կատարելով հավասար աշխատանք,—յեղրափակում է Մարքսը,—հետևապես հավասար կերպով մասնակցելով հասարակական սպառողական ֆոնդին, մեկն ստանում է իսկապես ավելի, քան մյուսը, նրանից հարուստ դուրս կդա և այլն: Այս բոլորից խուսափելու համար իրավունքը, փոխանակ հավասար լինելու, պետք է լինի անհավասար»:

Հետևաբար՝ արդարությունն ու հավասարությունը դեռևս չեն կատարող տալ կոմունիզմի առաջին ֆաղը, կմնան հարստության վերաբերյալ տարբերությունները՝ անարդարացի տարբերությունները, բայց անկարելի կլինի մարդու շահագործումը մարդու միջոցով, վորովհետև չի կարելի ձեռք գցել և մասնավոր սեփականություն դարձնել Արտադրության միջոցները՝ գործարանները, մեքենաները, հողը և այլն: Չարգանքելով Լասսալի մանր բուրժուական վոչ պարզ ֆրազը «հավասարության» և առհասարակ, արդարության մասին՝ Մարքսը ցույց է տալիս կոմունիստական հասարակության գարգացման ընթացքը, վարպիսի հասարակությունը հարկադրված է նախ վոչնչացնել միայն այն «անարդարությունը», վոր արտադրության միջոցները համարանշված են առանձին մարդկանց կողմից, և վորն անկարող է միանգամից վոչնչացնել նաև հետագա անարդարությունը, վոր կայանում է սպառման առարկաներն «ըստ աշխատանքի» (և վոչ թե

տանքի» (և վոչ թե ըստ պահանջների) բաշխելու մեջ» (Լենին, հատոր 14, մաս 2-րդ, էջ 372—373. ընդգծումը բնագրինն է):

Այնուհետև Լենինն ընդգծում է, վոր նույնիսկ կապիտալիստական տարրերի և ընդհանրապես դասակարգերի վերացումից հետո, պետությունը կսկսի մահանալ միայն աստիճանաբար, տեական ժամանակաշրջանի ընթացքում:

«Պետությունը մահանում է, քանի վոր կապիտալիստներ արդեն չկան, դասակարգեր արդեն չկան, ռուտի և վորեւե դասակարգի գնչել անհնար է: Բայց պետությունը դեռևս չի մահացել բոլորովին, վորովհետև մնում է փաստական անհավասարությունը նվիրագործող «բուրժուական իրավունքի» պահպանումը: Պետության լիակատար մահացման համար հարկավոր է լիակատար կոմունիզմ» (ընդգծումը բնագրինն է) (Լենին. 14-րդ հատոր, մաս 2-րդ, էջ 374):

Պարզաբանելով պետության դերը պրոլետարական հեղափոխությունից հետո՝ Լենինը մատնանշում է Ենդելիի հայտարարությունն այն մասին, վոր «կոմունիստ արդեն պետություն չեր իսկական իմաստով»: Լենինն ասում է նաև, վոր պրոլետարական պետությունը կիսապետություն է. այսինքն՝ իր հիմքում տարբերվում է բուրժուական պետությունից՝ փոքրամասնության (չահագործողների) տիրապետությամբ՝ հսկայական մեծամասնության (չահագործվողների) նկատմամբ: Իր հերթին պրոլետարական պետությունը բանվոր դասակարգի տիրապետության, պրոլետարական դեմոկրատիայի դարգացման, այսինքն՝ քաղաքի և դյուղի աշխատավոր մասսայի կողմից ամբողջ սոցիալիստական շինարարությունը ցույց տրվող՝ հետզհետե ավելի ու ավելի ակտիվ մասնակցության կադմակերպությունն է:

Լենինի և Մարքսի վերը բերված խոսքերում ընդգծվում է անհավասարության առկայությունը հասարակության մեջ, նաև բուրժուազիայի իշխանության տապալումից հետո:

Սոցիալիստական հեղափոխության առաջին խնդիրը հանդիսանում է մարդու կողմից մարդուն չահագործելու հնարավորության վերացումը, այսինքն արտադրության միջոցները մասնավոր սեփականատերերի կողմից խելու հնարավորության վերացումը: Բայց անհավասարությունը հասարակության մեջ դրանից հետո ել դեռ յերկար մնում վորովհետև կիրառվում են տարբեր չափանիշներ, տարբեր մարդկանց նկատմամբ, վորոնք իրար հետ հավասար չեն և բնավ միանման պայմաններում չեն գտնվում:

Այդ անհավասարությունը վոչնչացվում է վոչ մեկ անգամից: Այդ անհավասարությունը չի կարող վոչնչացվել, քանի դեռ կմնա այսպես կոչված «բուրժուական իրավունքի» կիրառման անհրաժեշտությունը, իրավունք, վոր կադմված է առարկաներն «ըստ աշխատանքի» (և վոչ թե

ըստ պահանջներին) բաշխելու օկղբունքից: Պետութեանը մնում է «պահպանել փաստական անհավասարությունը նվիրագործող» բարժառական իրավունքը:

Սակայն, պրոլետարական պետութեան հիմնական տարբերութեանը բուրժուական պետութեանից այն է, վոր «իրավունքը» պրոլետարական գրիկատուրայի պայմաններում պաշտպանում է աշխատավոր մեծամասնութեան շահերը և ուղղված է դեպի պրոլետարիատի թշնամի դասակարգային տարրերի ճնշումը: Այս պատճառով բանվոր դասակարգի և ամբողջ աշխատավոր մասսայի առաջ տվյալ ստադիայում կանգնած է պրոլետարական գրիկատուրայի ամբաշնորհման խնդիրը, պրոլետարական պետութեան հղորդութեան ուժեղացման խնդիրը: Միայն այս պայմանով է հնարավոր կապիտալիստական տարրերի և առհասարակ դասակարգերի լիակատար վերացումը, հետևապես և անդասակարգ սոցիալիստական հասարակութեան կառուցումը, վորի զարգացման ընթացքում աստիճանաբար կմահանա պետութեանը:

Այժմ կանցնեմ քաղաքի և գյուղի փոխհարաբերությունների հարցին, թե ինչպես են նրանք դասավորվում 2-րդ հնգամյակի հեռանկարներում: Սակայն նախքան այդ, մեջ կբերեմ այն, ինչ ասել է Ենգելսն այդ առթիվ «Բնակարանային հարցի մասին» հոդվածում: Ահա նրա խոսքերը.

«Ամենադուր ուղտուկն է հանդիսանում ժամանակակից բուրժուական հասարակութունը վերափոխելու ցանկութեանը, գյուղացիութեանը վորպես այդպիսին պահպանելու ցանկութեան կողքին: Միայն բնակչության ըստ հնարավորին ավելի համաչափ բաշխումը ամբողջ յերկրում, միայն ինդուստրիայի սերտ կապը հողագործական արտադրության հետ ու դրա կողքին հողորդակցութեան միջոցների անհրաժեշտ ընդարձակումը—արտադրության կապիտալիստական յեղանակի վերացման պայմաններում, վորը նախադրյալ է, —ի վիճակի յե հասնել գյուղական բնակչութունն այն մեկուսացումից և բթությունից, վորի մեջ համարյա անխախտ քարշ է դալիս հազարամյակների ընթացքում»:

Սրան համապատասխան հետևություն է արված մեր թեղիսներում: Թեղիսներում մատնանշվում է, վոր 2-րդ հնգամյակի խնդիրների իրագործումը նշանակում է ստեղծել պայմաններ՝ «հակադրութունը քաղաքի և գյուղի միջև լիովին վերացնելու համար»:

Սակայն այստեղ կարևոր է կանգ առնել այդ հակադրության վերացման ճանապարհների վրա: Մեկ կողմից՝ այդ կախված է քաղաքից, ինդուստրիայից և այլն: Մյուս կողմից՝ այդ կախված է նոր, կոլտնտեսութեան հիման վրա (տվյալ ստադիայում—արտելային ձևով) վերակառուցվող գյուղից:

Անհրաժեշտ է առանձնակի կանգ առնել այն ճանապարհների վրա,

վորոնցով ընթանում է մեր գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցումը: Հայտնի յե, վոր այդ վերակառուցումը տեղի յե ունենում կոլեկտիվացման պատմանդանի վրա: Հայտնի յե նաև, վոր կոլտնտեսութունները կոոպերացիայի աշխձեութուններից մեկն են, այն է՝ կոոպերացիայի բարձրագույն ձևը, նրա արտադրական—սոցիալիստական տիպը: Կոլտնտեսութեան տարբերութեանը պետական—սոցիալիստական ձևոնարկութուններից ունի հակայական—քաղաքական և պրակտիկ նշանակութուն:

Կոլտնտեսութեան կոոպերատիվ հիմունքը նրա արտելային ձևով, կոլտնտեսութեան մասնակցելու կամավորութեանը և դրա հետ միատեղ պետութեան աջակցութեամբ և նրա ղեկավարութեամբ կոլեկտիվ տնտեսութեան համար նոր ու բարձրագույն տեխնիկական պատմանդան ստեղծելը առավելագույն չափով հեշտացնում են գյուղացիական մասսայի անցումը (հենց իրենց՝ կոլտնտեսութունների զարգացման մի շարք աստիճաններով) դեպի սոցիալիզմ: Այս բոլորում է հայտնի՝ Լենինյան կոոպերատիվ պլանից:

Սորհուրդների 6-րդ համագումարը 1931 թ. ընդգծեց տարբերութեանը կոլտնտեսութունների և խորհանտեսութունների միջև: Նա առանձնակի մատնանշեց, վոր «խորհանտեսութունները հանդիսանում են պետական ձևոնարկութուններ, վորտեղ պետութեանը հանդիսանում է վորպես լիակատար տեր»: Միաժամանակ այդտեղ ասված է, վոր «կոլտնտեսութունների տերեր հանդիսանում են կոլտնտեսականներ»:

Տարբերութունն ակնհայտ է: Այդ տարբերութունն ընդգծել է կուսակցութունն այն նպատակով, վորպեսզի չթուլատրվի խորհուրդտնտեսութունների անճիշտ փոխարինում կոլտնտեսութուններով և ընդհակառակն, մի բան, վոր, ինչպես հայտնի յե, տեղի յե ունեցել պրակտիկայում մի շարք դեպքերում: Այս վորոշումով բավարար չափով ընդգրծված է կոլտնտեսութունների կոոպերատիվ բնույթը և գյուղացիութեանը դեպի սոցիալիզմ տանող ուղիների յուրահատկութունը:

Բանվոր դասակարգի և գյուղացիութեան համար դեպի սոցիալիզմ ընթանալու ուղիների յուրահատկութեանը ակնհայտ է: Իր դասակարգային դրութեան առանձին պայմանների չնորհիվ, բանվոր դասակարգն ընթանում է գյուղացիութեան առջևից, տվյալ ստադիայում՝ սոցիալիստական տնտեսութեան բարձրագույն ձևերի միջոցով: Գյուղացիութեան աշխատավոր մասսայի անցյալում ունեցած դրութեան առանձնահատկութուններից բոլորում են նրա ուղիների առանձնահատկութունները (մի շարք լրացուցիչ անցման աստիճաններ, ավելի յերկարատև ժամկետներ և այլն) դեպի անդասակարգ սոցիալիստական հասարակութունը:

Թե բանվորները, թե կոլտնտեսական գյուղացիները սոցիալիզմ գոտեցողներ են: Թե բանվորները և թե գյուղացիները իրենց մասսայով հետևյալ հնգամյակում դառնալու յեն անդասակարգ սոցիալիստական

Հասարակութեան ամբելի ու ամբելի ակտիւ և գիտակից կառուցողները։ Նրանց սոցիալիստական դարձացման ուղիներն յուրահատուկ լինելը վոչ միայն չի դժվարացնում, այլև միայն նա՛ կարող է ապահովել սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակը, յերբ վերջապես բոլոր տարրերով յունենալ բանվորներն և գյուղացիներն միջև ամբողջապես կանհետանան։

Սակայն սոցիալիզմի կառուցումը նշանակում է, վոր ամբողջ մոտալուտ ժամանակաշրջանին ընթացքում պահպանվելու յն և յերբեմն առանձին ճակատամասերում շոչափելի կերպով սրվելու յն դասակարգային պայքարը՝ իր ամենարդիւնագին արտահայտութիւններով։ Այդ վերաբերում է քաղաքին, վորտեղ հիմնականում արդէն վերացված են կապիտալիստական տարրերը, վերաբերում է ե՛լ ամբելի մեծ չափով գյուղին, վորտեղ կապիտալիստական տարրերի վերացումը դեռ ավարտված չի։

2-րդ հնգամյակի քաղաքական դիրքավորման մասին այս ամբողջ առկածը անխղճութեամբ կապված է բանվորական և գյուղացիական մասսաների կյանքի նյութական պայմանների բարելավման խնդիրների հետ։

Պարադիտային դասակարգային տարրերի վերացումը, ժողովրդական տնտեսութեան աճումը, վորի կուտակումներն ամբելի ու ամբելի մեծ չափերով դրվում են աշխատավորութեան տրամադրութեան տակ, 2-րդ հնգամյակում պետք է ապահովի մասսաների կյանքի նյութական և կուլտուրական պայմանների զգալի չափով ամբելի արագ բարձրացումը։ 2-րդ հնգամյակի դիրեկտիվներում այս խնդիրների վրա բնվելված է հատուկ ուշադրութիւն։

2-րդ հնգամյակի խնդիր է հանդիսանում—բարձրացնել վոչ պակաս, քան 2-3 անգամ՝ աշխատանքի մակարդակի հետ համեմատած՝ բնակչութեան ապահովումը հիմնական արդյունաբերական և պարենային ապրանքներով։ Այսպիսի վիթխարի խնդիրը լուծել մի հնգամյակի ընթացքում չի պատի վոչ միայն վոչ մի բուրժուական պետութեան ուժ, այլև վեր եր մեր ուժից առաջին հնգամյակում։ Միայն աշխատանքի համարյա հաղթական կատարման հիման վրա, այն բանի հիման վրա, վոր մենք ընթանում ենք դեպի առաջին հնգամյակի հաղթական ավարտումը 1932 թ., —միայն այս հիման վրա կարելի յեր և հարկավոր եր դնել աշխատավոր բնակչութեան կյանքի պայմանների հետագա, այն եր վճռական բարելավման հարցը 2-րդ հնգամյակում։

Ընկ. Ստալինի այն ցուցումները, թե բանվորական մասսաները ցանկանում են և պետք է վոր ամբելի լավ ապրեն, այն ցուցումները, թե նրանք՝ իրենց պահանջների աճմանը համապատասխան կերպով պետք է հնարավորութեան ունենան բավարարել այդ պահանջները, այդ ցուցումները համապատասխանում են մոմենտի հասունացած պահանջներին։ Կուտակցութիւնը պետք է ապահովի բանվորների և գյուղի

աշխատողների կյանքի նյութական-կենցաղային պայմանները վոչ պակաս՝ քան 2-3 անգամ բարելավելու խնդրի հաջող լուծումն առաջիկա հնգամյակում։

Հատուկ նշանակութիւն ունի բնակարանային պայմանների բարելավումը, կոմունալ տնտեսութեան բարձրացումը։ Դիրեկտիվներում այս առթիւ չկան մանրամասն ցուցումներ, բայց այս բանը բղխում է թեղիների ամբողջ քաղաքական դիրքավորումից։ Բնակարանային և կոմունալ գործը, վոր սկսել է ծավալվել, պետք է դառնա մեկնակետ՝ վճռարար բավարարելու առանձնապես բանվոր դասակարգի կյանքի, բնակարանային և կենցաղային պայմանները։

Ամբելի քաղաքների աշխատավորների կյանքի, նյութական և կենցաղային պայմանների վճռական բարելավման հարցը կուտակցութիւնը պետք է որակարգի մեջ արդէն իսկ աշխատանքի։ Այդ աշխարհային խնդիր է։ Մենք պարեն իսկ հնարավորութեան ունենք ձեռք բերելու բավական հաջողութիւններ այս գործում։ Առավել ևս մեծ թափով պետք է իրագործվեն այս խնդիրները յերկրորդ հնգամյակում։

Մեր ռեսուրսներն այս տեսակետից դեռևս այնքան ել ոգտագործված չեն։ Այնինչ, նրանք աճում են որ-որի վրա։ Թեթև արդյունաբերութեան կոմիտարիատ կազմակերպելու վորոշումը և Մատթոլիմատը անդի արդյունաբերութեան կոմիտարիատի վերածելու ուրվագիծը հասանելի արդյունաբերութեան կոմիտարիատի մասսաների աճող նյութական մատակարարման և ներքին ռեսուրսները մասսաների աճող նյութական և կուլտուրական պահանջների բավարարման համար ուժեղացրած թափով մոբիլիզացիայի յենթարկելու խնդիրներին։

Հատուկ նշանակութիւն, հատուկ ակտուալութիւն տվյալ մոմենտին, բայց վոչ միայն տվյալ տարւալ համար, ունի ապրանքաշրջանառութեան ծավալման հարցը, խորհրդային առևտրի ընդարձակման և առաջին հերթին մանրածախի ամբելի հարցը։

Առանց ընդարձակելու խանութների և մագաղինների ցանցն այն բանից հետո, յերբ մասնավոր-սպեկուլյանտական առևտուրը կծկվել է, և շարունակում է կրճատվել, անկարելի յն ապահովել բանվորական և գյուղացիական մասսաների աճող պահանջների բավարարումը։

Նեպի սկզբին Լենինն ասում եր, վոր կուտակցութեան կարևորագույն լոգունը հանդիսանում է՝ «սովորեցնել առևտուր անել» լոգունը։

Այս լոգունը իրականացումն իր ժամանակին ունենցալ ահագին նշանակութիւն ժողովրդատնտեսութեան բարձրացման, պրոլետարական դեկավարութիւնը դյուղի նկատմամբ ամրացնելու, բնակչութեան մատակարարումը բարելավելու խնդրում։ Սակայն աշխատանքի, նոր պայմաններում և նոր բովանդակութեամբ, այդ լոգունին ունի ամենաակտուալ նշանակութիւն։

Նեպի սկզբին առևտրի ծավալման քաղաք հանդիսանում եր վոչ մի-

այն մեր սոցիալիստական արդյունաբերությունը, այլև գյուղի մասնավոր-գյուղացիական և մասամբ ել կուլակային սեկտորը:

Առևտրի ծավալումն այն պայմաններում տանում եր միաժամանակ դեպի կապիտալիստական տարրերի վորոշ վերածնունդ: Այս հանդամանքն ընդգծում եր, վոր կոմունիստների համար անհրաժեշտ եր կիրառել «սովորեցնեք առևտուր անել» լոգոնգը, վորպեսզի կարելի լինեք հաղթել կապիտալիստական տարրերին նաև այս դործում: Յեվ հիմնականում այս խնդիրն իրագործվեց:

Այդ ժամանակից ի վեր դրությունն արմատապես փոխվել ե: Առևտրի ծավալման պատվանդան ներկա պայմաններում հանդիսանում են, ամենից առաջ՝ շատ կողմով աճած սոցիալիստական արդյունաբերությունը և արդեն իսկ գյուղում տիրապետող սոցիալիստական ձևերը՝ կոլտնտեսություններն ու խորհրդայինությունները:

Այդ նշանակում ե, վոր սպրանքաշրջանառությունը խորհրդային ձևով ծավալելու պատվանդանը նշանակալից կերպով ամրացել ե և հետևյալս ստեղծվել են ավելի լավ պայմաններ՝ սրբնատարական ղեկավարությունը գյուղի նկատմամբ ել ավելի ամրացնելու համար, ավելացել են մասսաներին արդյունաբերական և պարենավորման սպրանքներ մատակարարելու գործի բարելավման հնարավորությունները: Հարկավոր ե առանձնակի մատնանշել, վոր միայն խորհրդային առևտրի ծավալման և, ամենից առաջ՝ մանրածախի ծավալման հիման վրա հնարավոր կդառնա իրականացնել մթերքների և սպրանքների նորմավորված բաշխման վերացումը, բաշխում, վոր մենք հարկադրված եյինք ժամանակավորապես սահմանել, չնայած այս գործի բացասական կողմերին (չարակումներ, բյուրոկրատիզմ և այլն): Այնքան ավելի շուտ մենք նախադրյալներ կստեղծենք վերացնելու սպրանքների նորմավորված բաշխումը, վորքան ավելի ակտիվ, այժմ իսկ կսկսենք աշխատել խորհրդային առևտրի և, առաջին հերթին՝ մանրածախի բարելավման և ընդարձակման համար:

2-րդ հնգամյակում խնդիր դնելով նշանակալից չափով ավելի արագ բարձրացնել բանվորական և գյուղացիական մասսաների բարեկեցությունը, մենք պիտք ե միաժամանակ հակահարված տանք այնպիսի դատողությունների, վորպիսին ե, որինակ, այն դատողությունը, թե՛ «սոցիալիզմն արտադրություն ե սպառման համար»:

Այս ձևակերպման միակողմանիությունն ու անճշտությունն ակնհայտ են: Իր հիմքում այս սխալը համանման ե Մարքսի կողմից քննադատված «աշխատանքի ամբողջ արտադրանքը բանվորին» լուսավյան սկզբունքին: Իրականում այս սկզբունքն անիրականանալի յե և ակնհայտ կերպով կեղծ, վորովհետև բանվորը յերեք չի ծխել և չի ծխոյ, թե անհրաժեշտ ե իր աշխատանքի արտադրանքի վորոշ մասը դատել համապետական կարիքների համար, ռեզերվներ ստեղծելու համար և

այլն: Նեղ-սպառողական մոտեցումը սոցիալիզմին՝ չի համապատասխանում սոցիալիստական պետության շահերին և լենինիզմի թևորիսին: Մասսաների սպառողական կարիքների բավարարման գործի բարելավումն անխցելի կերպով կապված ե սպառողության դասակարգային տարրերի վոչնչացման հետ: Այն փորձերը, վոր արվում են անջատելու սպառման հարցերն արտադրության բարձրացումից, ինդուստրացման քաղաքականության կիրառումից և, հետևապես, առաջին հերթին ծանր արդյունաբերության բարձրացումից ու արտադրության միջոցներ արտադրող արտադրության ծավալումից՝ տանում են դեպի սխալ հետեվություններ: Թեղիսներում մենք ունենք անհրաժեշտ կապակցություն արմատական քաղաքական խնդիրների և բանվորական ու գյուղացիական մասսաների բարեկեցության արագ բարելավման խնդիրներին միջև:

Վերևում բերած բանաձևի այն հատվածի մեջ, վորը բնորոշում ե յերկրորդ հնգամյակի հիմնական քաղաքական խնդիրը, ասված ե նաև այն մասին, վոր մեր առջև կանգնած ե՝ կապիտալիզմի մնացուկներն եկոնոմիկայում և մարդկանց գիտակցության մեջ հաղթահարելու խնդիրը:

Այս կապակցությամբ մենք հանդիպում ենք համարյա այնպիսի հարցերի՝ ի՞նչ վիճակում կլինի կապիտալիզմի մնացուկների գործը մարդկանց գիտակցության մեջ 1938 թ. հունվարի մեկին (ծիծաղ): Միայն ստորդ ե, վոր այս դեպքում ես սխեմատիկ ու սխոլաստիկ դատողությունները միայն վնասում են գործին:

Մինչդեռ բավական ե կանգ առնել այդ ասպարեզին պատկանող մի կարևոր հարցի, — մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի միջև յեղած հակադրության հարցի վրա, վորպեսզի հասկանալի լինի թեղիսների իսկական դրույթը:

Թեղիսներում, ինչպես հայտնի յե, վոչինչ չի ասված 2-րդ հնգամյակում մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի միջև յեղած հակասությունը վոչնչացնելու մասին: Այս արված ե միանգամայն գիտակցաբար, չնայած այն բանին, վոր մամուլում արդեն փորձեր կան դնելու այդ հարցը յերկրորդ հնգամյակի կապակցությամբ:

Յենտկոմը վաղաժամ և աննպատակահարմար դտավ այս հարցի դրումը թեղիսներում այն պատճառով, վոր մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի միջև յեղած տարբերության վոչնչացումը շատ ավելի յերկարատև գործ ե, մեկ կամ յերկու հնգամյակի դործ չե:

Հոկտեմբերյան Հեղափոխությունն արդեն ըիչ բան չի տրել այդ հակադրության վերացումն սկսելու համար: Ընդհանուր գրադիտությունն այս տեսակետից ձեռնարկված հիմնական միջոցներից մեկն ե: Կրթության մատչելիությունը, վոչ միայն ստորին, այլև բարձրագույն

կրթութեան, յուրաքանչյուր բանվորի և գյուղի յուրաքանչյուր աշխատավորի համար, տեխնիկական և այլ գիտական վորակյալ կադրերի բացառիկ արագ աճումը մեր յերկրում խոսում են այն մասին, վոր մենք ստեղծում ենք նյութական և կուլտուրական նախադրյալներ՝ մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի միջև յեղած հակադրութեան վոչընչացման համար պայքարելու ուղղութեամբ: Բայց ղենել մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի միջև հակադրութեանը վոչընչացնելու խնդիրն արդեն իսկ 2-րդ հնգամյակում, դռնում ենք վաղաժամ և որոշակի նախադրյալներին չհամապատասխանող:

Յեւ մյուս կողմից եւ այնպիսի խնդիրների իրականացումը, ինչպիսին եւ կապիտալիստական տարրերի և ընդհանրապէս դասակարգերի լիակատար վերացումը, ինչպէս նաեւ աշխատավորների բարեկեցութեան հետագա ավելի արագ բարձրացումը, չի կարող կապված չլինել կապիտալիզմի մնացուկները վոչ միայն եկոնոմիկայում, այլ և մարդկանց գիտակցութեան մեջ հաղթահարելու խնդրի հետ: Իհարկե, այդ մնացուկները դեռեւս ամբողջովին չեն վերացվի 2-րդ հնգամյակի ընթացքում: Սակայն և այնպէս 2-րդ հնգամյակում պայքարը հանուն կապիտալիզմի մնացուկների վերացման վոչ միայն եկոնոմիկայում, այլ և մարդկանց գիտակցութեան մեջ, պետք ե ծավալվի ամբողջ ֆրոնտով՝ համապատասխան կուսակցութեան հիմնական քաղաքական խնդիրներին:

Վերջապէս, մեր կուսակցութեան մասին և ոպորտունիզմի դեմ պայքարելու մասին:

Մեր կուսակցութեանը, բանվոր դասակարգի կուսակցութեանը, տանում ե ԽՍՀՄ-ի աշխատավորներին մեկ հաղթանակից դեպի մյուսը: Մեր կուսակցութեանն աճում ե տարեցտարի թվականապէս և իր կապելով վոչ միայն բանվոր դասակարգի հետ, այլ և գյուղի մասսաների հետ: Մեր կուսակցութեանը աճում ե թե սոցիալիստական շինարարութեան և թե հեղափոխական-պրոլետարական պայքարի ուղղութեամբ կուտակած իր վորձով ամբողջութեամբ առած. մեր կուսակցութեանն աճում ե գաղափարապէս և կոփվում գլխավոր՝ լենինյան դժի ամեն տեսակ հակալենինյան աղավաղումների ու թեքումների դեմ մղած պայքարում: Այս բոլորը կարեւորագոյն նախադրյալներ են սոցիալիզմի կառուցման գործի հաղթանակի ղեկավարման համար:

2-րդ հնգամյակի շրջանում, կապիտալիստական տարրերի և ընդհանրապէս դասակարգերի վերջնական վերացման շրջանում, կուսակցութեան առջև դրված են լինելու լենինյան դժի կիրառման համար մրդվող պայքարի, ամեն տեսակ ոպորտունիստական տատանումների մերկացման և նրանց պատշաճ հակահարված հասցնելու ամենաբարդ խնդիրները:

Կապիտալիստական տարրերի վերացումը կապված ե դասակարգային պայքարի սրման հետ՝ մի շարք բնագավառներում: Բուրժուական աղղեցութեանները թափանցում են և թափանցելու յեն դեռեւս վոչ մի-

այն հոլտնտեսութեանները, այլ և գործարաններն ու ֆաբրիկները: Դասակարգային թշնամին իր գործակալներն ունի և դեռ յերկար ժամանակ կուենեա սոցիալիստական շինարարութեան ամենաբազմազան բնագավառներում և կուսակցութեան իսկ մեջ: Այն փաստը, վոր մեզ մոտ չկա գործադրկութեան, նշանակում ե գործադրկութեան վերացում բանվորների համար, բայց այդ նշանակում ե նաեւ այն, վոր դասակարգայնորեն թշնամի տարրերը թափանցում են մեր ձեռնարկութեաններն ու հաստատութեանները, վոր նրանք անելու յեն նորանոր փորձեր՝ վրժեցնելու բայլչեկիյան աշխատանքը իրենց հակահեղափոխական յեւլոյթներով, վնասարարութեամբ, կոլտնտեսականների առանձին խմբերը կուլակների ձեռքով քայքայելով և այլն:

Պետական ապարատի ուժեղանալն ու աճելն ինչպէս սոցիալիստական ինդուստրիայի աճման, այնպէս եւ, մանավանդ, սոցիալիստական ձեերը գյուղում արագորեն ավելանալու կապակցութեամբ, տանում են վոչ միայն դեպի մեր մարմինների արագ նորոգումը սոցիալիզմի գործին նվիրված աշխատավորական նոր տարրերով, այլ և դեպի մի դրութեան, յերբ բուրժուական՝ ներառյալ բացահայտորեն թշնամական տարրերի վորոչ, նոր հոսանք ե սկսվում դեպի այդ մարմինները:

Սոցիալիզմի կառուցման գործի մեջ են մտնում աշխատավորների նորանոր միլիոններ, վորոնք դեռ չեն ազատագրվել մանր բուրժուական մնացուկներից, — մի հանգամանք, վորը չի կարող զգալ չտալ իրեն նորից ու նորից կուսակցութեան աշխատանքի այս կամ այն բնագավառում: Վերջապէս, կուսակցութեան շարքերն են լցվում դեռեւս բայլչեկիյան տեսակետով վոչ բոլորովին կոփված, չուսուցիկ նոր կադրեր, վորոնց վորոչ մասը անխուսափելիորեն դեռեւս յենթարկվելու յե անհարգատ դասակարգային աղղեցութեաններին:

Այս բոլորից հետեւում ե, վոր պայքարն ընդդեմ ոպորտունիզմի, վորպէս ընդդեմ բուրժուական աղղեցութեան արտահայտութեան՝ պրոլետարիատի նկատմամբ, պետք ե կադմի կուսակցութեան ուշադրութեան կենտրոնակետը: Ինչ չափով վոր հիմնական խնդիր ե հանդիսանում կապիտալիստական տարրերի լիակատար վերացումը, այն չափով եւ սրանից հետո ել ալ վտանգը հանդիսանալու յե հիմնական ոպորտունիստական վտանգը կուսակցութեան համար: Այլ ոպորտունիստների դեմ կուսակցութեան մղած պայքարի պատմութեանը բավարար չափով ցույց ե տվել, վոր ալ ոպորտունիստական տարրերը դասակարգային թշնամու ամենամիտանգավոր դեմքն են՝ կապիտալիստական տարրերի վերացման համար մրդվող ծավալուն պայքարի շրջանում: Սրանից մենք պետք ե յեղրակացութեաններ անենք 2-րդ հնգամյակի նկատմամբ: Մեր գլխավոր խնդիրն ե լինելու — հարվածել ալ ոպորտունիստներին, վորոնք ձեռք են անում նվազեցնել զարգացման բայլչեկիյան տեմպը, խանգարել կուսակցութեանը՝ կապիտալիստական տարրերի վերացման

գործում: Այդ չի նշանակում սահմանափակել ուղորտունիքի դեմ մղող պայքարի խնդիրները աջ վտանգի դեմ մղվող պայքարով: Յեղնելով ուղորտունիքի դեմ անցյալում կուսակցութեան մղած պայքարից, կարելի չէ վստահութամբ ասել, վոր կարող են լինել այնպիսի մոմենտներ, վոր կուսակցութեան հարվածը իր սուր ծայրով ուղղվի «խոտորոզների» դեմ, «ձախերի» դեմ: Ուղորտունիքի դեմ յերկու ֆրոնտի վրա պայքարելու խնդիրներն զրկած են ամբողջութամբ բղիտում և կուսակցութեան քաղաքականութիւնից, ընդամենն ուժեղացրած պայքարն աջ ուղորտունիստների, վորպէս տվյալ ետապում գլխավոր վտանգի դեմ՝ թելադրում և մեղ իրերի ընթացքը:

Սրանք են 2-րդ հնգամյակի համար մղվող պայքարի քաղաքական նախադրյալները, սոցիալիզմի կառուցման համար մղվող պայքարի նախադրյալները:

(Փոքարկալի ծափահարութիւններ):

III. ՏԵՆԵՒԻԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՅՈՒՄԸ ՅԵՎ ԲԱՅԼՇԵՎԻԿՅԱՆ ՏԵՄՊԸ

Այժմ կանցնեմ յերկրորդ հնգամյակի տնտեսական շինարարութեան հարցերին:

Արդեն առաջին հնգամյակի սկզբին մենք անցանք վերականգնման շրջանից վերակառուցման շրջանին, ժողովրդական տնտեսութեան ընդհանուր տեխնիկական վերափոխութեան շրջանին: Տարբեր տնտեսական բնագավառներում տարբեր չափերով, բայց մենք արդեն ունենք վորոշ նվաճումներ այդ գործում:

Հայտնի չէ, վոր արդյունաբերութեան մի շարք կարևորագույն ճյուղերը վերջին տարիների ընթացքում հանդուրժյալմբ վերադինվել են տեխնիկական: Հայտնի չէ, վոր նոր խոշոր արդյունաբերական շինարարութիւնը և կառուցված ձեռնարկութիւնների նոր տեխնիկայով սարքավորելն ուժեղնապես առաջ և շարժվել առաջին հնգամյակի տարիներին:

Մենք լավ գիտենք, վոր դյուղատնտեսութեան մեջ արդեն սկսված և իսկական տեխնիկական հեղափոխութիւն: Բայց միայն դեռ սկսվել և, վոչ ավելին:

Իսկ ամենակարևորը կայանում և նրանում, վոր մենք այժմ արդեն ունենք սեփական արդյունաբերական պատվանդան մեր տնտեսութեան վերակառուցումը բայլլէիկորեն զարգացնելու համար: Ծանր արդյունաբերութեան ասպարիզում ձեռք բերված վերելքի հիման վրա մենք կարող ենք գնել այս խնդիրն իր ամբողջ հասակով և համապատասխան սոցիալիզմի արմատական շահերին, դարձնել այն յերկրորդ հնգամյակի մեր գլխավոր խնդիրը:

Սրանից են յեղնում թեղիսները՝ 2-րդ 5-ամյակի տնտեսական դրույթը վորոշելիս: Թեղիսներում այդ բանն արտահայտված և հետևյալ փաստերով:

«Յերկրորդ հնգամյակի հիմնական և վնական տնտեսական խնդիրը հանդիսանում և ամբողջ ժողովրդատնտեսութեան վերակառուցումն ավարտումը և նորագոյն տեխնիկական պատվանդան ստեղծելը ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր նշանների համար»:

Յեւ այնուհետև.

«Տեխնիկական վերակառուցման ավարտման գործում առաջատար դերը պատկանում և խորհրդային ԱՖՅՆԱԶԻՌՈՒՄԻ...»:

«Ժողովրդատնտեսութեան տեխնիկական վերակառուցման կարևորագույն տարրը հանդիսանում և նորագոյն հնէրգետիկ պատվանդանի ստեղծումը, վորը հիմնված պետք և լինի արդյունաբերութեան և տրանսպորտի ամենայն էլեկտրիֆիկացիայի և դյուղատնտեսութեան մեջ էլեկտրոններդիայի աստիճանական արմատավորման վրա...»:

Այսպէս պետք և լինի յերկրորդ հնգամյակի տնտեսական շինարարութեան դրույթը:

Սրան կարելի չէ ավելացնել յերկու խոսք յերկրորդ հնգամյակի տնտեսական խնդիրների մասշտաբի մասին:

Այդ խնդիրների մասշտաբն ահենից լավ կարելի չէր բնորոշել կապիտալ շինարարութեան ծավալով: Ինչ չափով վոր այդ ծավալը դեռևս վորոշված չէ, այլ կան միայն ամենանախնական ուրվագծումները, ապա յերկրորդ հնգամյակի տնտեսական շինարարութեան մասշտաբի մասին կարելի չէ խոսել միայն խիստ որինետր կերպով: Այդ խիստ որինետր ուրվագծումը յերկրորդ հնգամյակի կապիտալ աշխատանքներին տալիս և 140-150 միլիարդ ռուբլու մի գումար:

Առաջին հնգամյակի հետ համեմատած՝ դա տալիս և հազդին ավելացում — ավելացում մոտավորապէս յերկու և կես անգամով: Անհնարին չէ, վոր այդ ուրվագծումը պրակտիկայում կգերազանցվի:

Միջանի խոսք ել յերկրորդ հնգամյակում կատարվելիք տեխնիկական վերակառուցման առաջատար տարրի մասին:

Թեղիսներում յեղած՝ վերը մեջ բերած ձևակերպման մեջ տրվում և միանգամայն ճշտորոշ ցուցում, վոր առաջատար դերը այս գործում պետք և պատկանի խորհրդային մեքենաշինութեանը:

Գրա հետ միասին հայտնի չէ նաև, վոր միջանի ընկերներ չեն բաժարավում այդ ձևակերպումով և հարկավոր են գտնում ընդդէմ, վոր վրայն էլեկտրիֆիկացիան, վորպէս այդպիսին, պետք և համարվի առաջատար՝ ժողովրդատնտեսութեան տեխնիկական ունիտարուկցիայի ապարիզում: Գործնականում այս միակողմանի նեղ մեկնաբանումն և մեր պայմաններում կատարվող էլեկտրիֆիկացիայի դերի վերաբերյալ լե-

նինյան հարցադրման: Յեւ ինչ չափով վոր ընդամին փորձեր են արվում հենվել Լենինի վրա, ստիպված ենք սրա վրա փոքր ինչ կանգ առնել: Վորպեսզի կարելի լինի քննել ու պարզել, թե Լենինն ինչպես եր նայում մեր տնտեսութան տեխնիկական վերակառուցման խնդիրները, այդ գործում ելեկտրիֆիկացիայի խաղալիք դերի վրա, ամենից լավն այն է, վոր դուռն չադատենք մերի ֆրազներով Լենինին վկայակոչելով, այլ, ինչպես պետք է, ուսումնասիրենք գործը, աշխատենք պարզել այդ հարցի լենինյան դրվածքը:

Յես պետք է այս կապակցութեամբ յերկու քաղվածք բերեմ լենինյան դեկլամենտներից:

Ամենից առաջ կբերեմ այն, թե ինչ է ասել Լենինը Կոմինտերնի 3-րդ կոնգրեսի իր թեզիսներում (1921 թ.). «Սոցիալիզմի նյութական հիմքը և Ռուսաստանի ելեկտրիֆիկացիայի պլանը» գլխում:

Լենինն այդպեղ ասում է հետևյալը.

— «Սոցիալիզմի միակ նյութական հիմք կարող է լինել հողադործութունը վերակառուցման երկրում ընդունակ՝ խոշոր մեքենայական արդյունաբերությունը: Բայց այս ընդհանուր դրույթամբ չի կարելի սահմանափակվել: Անհրաժեշտ է կոնկրետացնել այն: Նուրադույն տեխնիկայի մակարդակին համապատասխանող և հողադործությունը վերակառուցման երկրում ընդունակ խոշոր արդյունաբերություն ամբողջ կերպի ելեկտրիֆիկացիան է»:

Ինչպես տեսնում եք, ըստ Լենինի, սոցիալիզմի միակ նյութական հիմք հանդիսանում է խոշոր մեքենական արդյունաբերությունը՝ անխղճորեն կապված ամբողջ յերկրի ելեկտրիֆիկացիայի հետ, այլ վոչ ելեկտրիֆիկացիան ինքնուրույն, բառիս նեղ իմաստով առած:

Կբերեմ նաև Լենինի մատնանշումը՝ «Լավ է քիչ, բայց լավ» հոգվածում, վորտեղ առանձնապես ցայտուն է արտահայտված մեր յերկրի տեխնիկական վերակառուցման վերաբերյալ միտքը:

«Յեթե մենք պահպանենք բանվոր դասակարգի ղեկավարող դերը դյուղացիության նկատմամբ, ապա մենք հնարավորություն կստանանք մեր պետության տնտեսության մեջ մեծագույն և մեծագույն խնայողության դնով հասնել այն բանին, վորպեսզի յուրաքանչյուր ամենափոքր խնայողություն պահպանենք մեր խոշոր մեքենական ինդուստրիայի զարգացման համար, ելեկտրիֆիկացիայի և հիդրոէլեկտրիկ զարգացման համար, Վոլխովստրոյի կառուցումն ավարտելու համար և այլն»:

Մրա և միայն սրա վրա յե լինելու մեր հույսը: Միայն այն ժամանակ մենք ի վիճակի կլինենք, պատկերավոր կերպով արտահայտած, մեկ ձիուց իջնել և նստել մյուսին, այն է՝ դյուղացիական, գեղջկական, աղքատացած ձիուց, քայքայված դյուղացիական յերկրիը նկատի ունենալով, կատարելիք խնայողություններից անցնել մի ձիու, վորին իր հա-

մար փնտրում է և չի կարող չփնտրել պրոլետարիատը — խոշոր մեքենական ինդուստրիայի, ելեկտրիֆիկացիայի, Վոլխովստրոյի ձիու և այլն»:

Ըստ Լենինի, վերակառուցում—ասել է «դյուղացիական, գեղջկական, աղքատացած ձիուց, խնայողությունների ձիուց» և այլն իջնել և նստել «խոշոր մեքենական ինդուստրիայի, ելեկտրիֆիկացիայի, Վոլխովստրոյի և այլն ձիուն»:

Այստեղ նորից ընդգծված է խոշոր մեքենական ինդուստրիայի և ելեկտրիֆիկացիայի անխղճի կապը՝ ժողովրդատնտեսության տեխնիկական վերակառուցման իրականացման գործում: Լենինը կրկին և կրկին անգամ ընդգծում է խոշոր մեքենական ինդուստրիայի նշանակությունը և դրա հետ միատեղ ելեկտրիֆիկացիայի, հիդրոէլեկտրիկ և այլն նշանակությունը:

Այսպիսով, խորհրդային մեքենաշինության առաջատար դերի և ելեկտրիֆիկացիայի, վորպես տեխնիկական վերակառուցման կարևորագույն տարրի վերաբերյալ ձևակերպումը թեզիսներում, ամբողջապես բղխում է Լենինյան դրույթը:

ԳՈՒԵԼՈՒ-ի պլանը միայն առաջին ուրվագիրն էր ժողովրդատնտեսության տեխնիկական վերակառուցման: Տեխնիկական վերակառուցման խնդիրները, ինչպես վոր նրանք դրված են յերկրորդ հնգամյակի վերաբերյալ դիրեկտիվներում, առաջվանից ավելի կոնկրետ կերպով վորոշում են խորհրդային մեքենաշինության դերը և հատկապես նորագույն ենթակառուցվածքի պատվանդանի նշանակությունը, — պատվանդան, վորը հիմնված է լինելու ամենալայն ելեկտրիֆիկացիայի վրա և այլն: Այս իմաստով թեզիսներն ամբողջապես հիմնվում են համապատասխան լենինյան դրույթների վրա, միաժամանակ հանդիսանալով մատնանշած դրույթների հետագա կոնկրետացում՝ համապատասխան յերկրորդ հնգամյակի ժամանակաշրջանին:

Մնում է ընդգծել, վոր անհրաժեշտ է ձևակերպումների մեջ յեղած և ընդհանուր առմամբ ածուխի միջոցով այս կամ այն դրույթների մանրամասներից անցնել վերակառուցման խնդիրների կոնկրետ բովանդակության իսկական դնահատությունը: Մանավանդ վոր ֆորմուլների հետևից ընկնելով, ընկերներից մի քանիսը արհամարհում են գլխավորը հարցի ուսու բովանդակությունը:

Չնայած թեզիսների ամբողջ համառոտության, նրանք հնարավորություն են տալիս համեմատաբար կոնկրետ կերպով պատկերացնելու յերկրորդ հնգամյակի տնտեսական շինարարության վոչ միայն ընդհանուր թափը, այլև հիմնական տարրերի հարաբերությունը:

Այս կապակցութեամբ յես նախ և առաջ կմատնանշեմ արդյունաբերության հիմնական ճյուղերի վերաբերյալ աճման ցուցիչները:

Հեշտ է համոզվել, վոր յերկրորդ հնգամյակի պլանում մեծագույն

տեմպեր ուրվագծվում են ելեկտրիֆիկացիայի համար: Ելեկտրոններ-
գիայի արտադրութունը յերկրորդ հնդամյակի ընթացքում պետք է ա-
վելայվի 6 անգամ: Սա բոլորում է այն բոլորից, վոր ասված է թեղիս-
ներում նորագույն եներգետիկ պատվանդանի դերի մասին: Ամման տեմ-
պով յերկրորդ անգը բռնում է մեքենաշինական արդյունաբերութունը:
Մեքենաշինութունը պետք է բարձրանա առնվազն 3—3 և կես անգամ:
Վառելանյութի հիմնական տեսակների — նավթի և ածխի համար նըշ-
վում է աճում 2 և կես — 3 անգամ: Վերջապես, լայն սպառման առար-
կաների նկատմամբ ուրվագծված է արտադրության առնվազն 2—3 ան-
գամ ավելացում:

Արդյունաբերության հիմնական ճյուղերի աճման այդ ցուցիչները
լավագույն կերպով ցույց են տալիս տնտեսության այդ ճյուղերի զար-
դացման հեռանկարներն ու նշանակութունը յերկրորդ հնդամյակում:

Այդ բոլորից հետո կանցնեմ տնտեսության առանձին ճյուղերին:
1. Նորագույն եներգետիկ պատվանդանի և ամենից առաջ ելեկտրի-
ֆիկացիայի մասին: Նախ և առաջ այն մասին, թե ինչպես է իրադործ-
ված մինչև այժմ ԳՈՆԵՐՈՒ-ի հիմնական պլանը:

Ըստ ԳՈՆԵՐՈՒ-ի պլանի, ռադիոական կայանների ուժը պետք է հա-
ներ 1750 հազար կիլովատի: Մինչդեռ համապատասխան ավյանները
ցույց են տալիս, վոր ընթացիկ տարվա սկզբին ԽՍՀՄ ռադիոական կա-
յանների ուժը հասել է 1719 հազար կիլովատի: Այդպիսով, արդեն իսկ
հնդամյակի յերրորդ տարում ԳՈՆԵՐՈՒ-ի պլանն իրադործված էր: Այ-
նուհետև հարկավոր է մատնանշել, վոր ներկա տարվա ելեկտրոշինա-
բարության պլանը պետք է ապահովի ռադիոական ելեկտրոկայանների
ուժի համարյա կրկնապատկումը:

Ի՞նչ վիճակում է ելեկտրիֆիկացիայի տեմպերի գործը յերկրորդ
հնդամյակում:

Վերն ասածից յերևում է, վոր ելեկտրոններգիայի արտադրու-
թյունը պետք է աճի մոտավորապես 6 անգամ, այսինքն՝ առաջիմ հնդա-
մյակի վերջին 17 միլիարդից բարձրանա 100 միլիարդ կիլովատ ժամի՝
յերկրորդ հնդամյակի վերջում: Բարձրացման տեմպը չափազանց մեծ
է, վորի մեջ դժվար չէ համոզվել, յեթե համեմատենք ուրիշ պետու-
թյունների համապատասխան տեմպերի հետ:

Արդեն իսկ անցյալ տարի ելեկտրոններգիայի արտադրության գոր-
ծում մենք մոտավորապես հասել էյինք Անգլիայի 1924 թվի մակարդա-
կին: Բայց Անգլիայում հինգ տարվա ընթացքում, 1924—1929, թիվը
ելեկտրոններգիայի արտադրությունը բարձրացել է 10,9 միլիարդից
մինչև 16,3 միլիարդ կիլովատ ժամ: Իսկ ի՞նչպես է մեզ մոտ:

Այս հարցի պատասխանը կախված է մեզանից, վորովհետև իրա-
դործելով 1932 թվի ծրագիրը, ԽՍՀՄ կբարձրացնի ելեկտրոններգիայի
արտադրությունն անցյալ տարվա 10,6 միլիարդ կիլովատ ժամից մին-

չև 17 միլիարդ կիլովատ ժամ, այսինքն՝ մի տարվա ընթացքում կանի
ավելի, քան Անգլիան 5 տարվա ընթացքում, համաշխարհային ճգնա-
ժամին նախորդող շրջանում: Այժմ համեմատենք ՀԱՄՆ հետ, վորտեղ
ելեկտրոններգիայի արտադրությունն առանձնապես մեծ է:

ՀԱՄՆ արդեն 1911—1912 թվերին ելեկտրոններգիայի արտադրու-
թյամբ գտնվում էր ավելի բարձր աստիճանի վրա, քան մենք 1932 թվի
սկզբներին: Հետևյալ հինգ տարիների ընթացքում, այսինքն՝ մինչև
1915—1916 թվերը ելեկտրոններգիայի արտադրությունը ՀԱՄՆ-ում
բարձրացել է մինչև 17 միլիարդ կիլովատ ժամի: Բայց Ամերիկան դրա-
նից հետո արագ առաջ գնաց: 1929 թվին ելեկտրոններգիայի արտա-
դրությունը ՀԱՄՆ-ում հասել էր ավելի քան 91 միլիարդ կիլովատ ժամի:
Այդ առավելագույն վերելք էր, վորից հետո կրկնվել հետևանքով տեղի
ունեցավ վորոշ անկում: Սակայն դուր գիտեք, վոր յերկրորդ հնդա-
մյակի վերջին սահմանվում է առաջադրանք — ապահովել առնվազն
100 միլիարդ կիլովատ ժամի արտադրություն, այսինքն՝ ելեկտրոններ-
գիայի քանակով ԽՍՀՄ պետք է իսկապես առաջ անցնի դեպի տեխնի-
կապես աճենաառաջավոր յերկրների շարքերը:

Ինչպես տեսնում եք, ելեկտրիֆիկացիայի աճման տեմպերով յերկ-
րորդ հնդամյակում մենք վատ չենք լինի: Միայն թե պետք է իրադոր-
ծել այն, ինչ ուրվագծում ենք:

Վոչ միայն ելեկտրիֆիկացիայի տեմպերի խնդրում, այլև ելեկտրո-
կայանների ոգտադործման քնադավառում մենք ունենք խոշոր առավե-
լություններ, վորոնք բոլորում են մեր տնտեսությունը պլանաչափ վա-
րելուց: Դրա հետևանքով, չնայած մեր տեխնիկական հետամնացու-
թյանը, ԽՍՀՄ ելեկտրոկայանների բռնվածության կոեֆիցիենտը նկա-
տելի կերպով բարձր է ուրիշ յերկրների համապատասխան ցուցիչնե-
րից: Այսպես որինակ՝ 1928—29 թվերին ընդհանուր ոգտադործման
տեսակետից մեր ելեկտրոկայանների բռնվածության կոեֆիցիենտը
հավասար է 38 տոկոսի, այն ժամանակ, յերբ այդ տոկոսը մյուս յեր-
կրներում չոչափնիլորեն ցածր էր — ՀԱՄՆ՝ 34, Գերմանիայում՝ 26,
Անգլիայում՝ 21, Ֆրանսիայում՝ 18 տոկոս:

Մյուս կողմից՝ մեզ մոտ այս գործում ևս կան խոշոր թերություն-
ներ: Այդ յերևում է թեկուզ այն հանգամանքից, վոր չնայած մեր ելեկ-
տրոկայանների բռնվածության ավելի բարձր կոեֆիցիենտին, մի կիլո-
վատ ժամ ելեկտրոններգիայի համար մեզ մոտ ծախսվում է նշանակելիո-
րեն ավելի մեծ քանակությամբ վառելանյութ, քան ուրիշ յերկրներում:

Ածխի և օւավքի 5-ամյակի ուրվագծումները հայտնի յեն:

Այստեղ ևս առնված են հսկայական տեմպեր: Իրադործել համապա-
տասխան առաջադրանքներ — նշանակում է իսկապես աճադին, չափով
ամբողջել մեր նորագույն եներգետիկ պատվանդանը:

Բայց միթե պարզ չէ, վոր մատնանշված խնդիրները իրականա-

ցումը — ՍՍՀՄ-ում վիթխարիորեն աճող սոցիալիստական չինարար-
ության համար նորադույն ենեղեցտիկ պատվանդան ստեղծելու խըն-
դիրներ իրականացումը՝ ամենից առաջ և ամենից ավելի կախված է
լինելու մեր մեքենաշինական արդյունաբերության ծավալումից, ուղ-
ղակի դեմ է առնելու խորհրդային մեքենաշինությանը, մասնավորապես
էլեկտրոտեխնիկային:

2. Մեքենաշինության և մետաղի մասին. Բացի մեքենաշինության
աճման ընդհանուր տեմպի ուրվագծումից, վորն ինչպես հայտնի
է, արդեն արված է թեղիաներում, ստիպված ենք հետադարձ խո-
շոր աշխատանք կատարել պարզելու մեքենաշինության առանձին
ճյուղերի առաջ կանգնած խնդիրները և հնարավորությունները: Պետք
է մտածի վոչ միայն Մանր Արդյունաբերության Ժողովատը, այլև բո-
լոր տնտեսական կաղմակերպությունները, վորոնց աշխատանքը դեմ է
առնում տեխնիկական պատվանդանի վերակառուցմանը:

Մեր մեքենաշինությունն արդեն ցույց է տվել զարգացման փառա-
հեղ տեմպեր:

Մեքենաշինական արդյունաբերության կապիտալ ներդրումները
վերջին հինգ տարիների ընթացքում ավելացել են համարյա 10 անգամ:
Ընդհանուր արտադրանքը նույն այդ հինգ տարիների ընթացքում բարձ-
րացել է ավելի քան յերեք և կես անգամ: Հայտնի է, վոր ամբողջ մե-
քենաշինության վերաբերմամբ հնգամյակն իրագործվել է 3 տարում:
Խոլորը գիտեն նաև այն, վոր մասնավորաբար դյուղատնտեսական մեքե-
նաշինության հնգամյակը գերակատարվել է յերեք տարում:

Հարկավոր է արդյոք ապացուցել, վոր 2-րդ հնգամյակի համար
ուրվագծվող մեքենաշինության աճման տեմպերը, վորոնք պետք է
աճեն 3-3 և կես անգամ, նվազագույն տեմպեր են և, վոր մեքենաշինա-
կան արդյունաբերությունը պետք է ջանա գերակատարել այդ ծրա-
գիրը:

Քնդիաներում ուրվագծվում է ավելացնել ԲՆԻ արտադրու-
թյունը 2-րդ 5-ամյակի վերջին վոչ պակաս, քան մինչև 22 միլիոն
տոնն, միաժամանակ սպահովելով մեքենաշինությանն անհրաժեշտ
վորակային պողպատների արտադրությունը:

Ինչպես գնահատել մեր մետաղադործության այսպիսի աճման
ուրվագծումը:

Այստեղ ևս համեմատություն անենք մյուս յերկրների հետ:

Յեթե վերցնենք Անգլիան, կտեսնենք, վոր թՎի արտադրու-
թյունն այստեղ վերջին հիսնամյակում միայն անշան չափով է ա-
վելացել: Համաշխարհային պատերազմին նախորդող շրջանում այդ
արտադրությունը հինգ տարվա ընթացքում (1910-ից 1915 թվեր),
յեթե վերցնենք հինգ տարվա միջինը, հասել է համարյա 10 միլիոն
տոննի, բայց դրա փոխարեն վերջին տասնամյակում թՎի արտա-

դրությունն Անգլիայում պատել է. 6 միլիոն տոննի շուրջը, այսինքն՝
նշանակալից չափով ընկել է:

Նախապատերազմյան Գերմանիայում 19-րդ դարի վերջին և
20-րդ դարի սկզբին թՎի արտադրությունն արագորեն ավելանում էր:
Ինչպես հայտնի է, Գերմանիան արագացած տեմպով դառնում էր տեխ-
նիկապես առաջնակարգ կապիտալիստական յերկիր: ԹՎի արտադրու-
թյան աճման լինչ տեմպեր կային Գերմանիայում պատերազմին նախոր-
դող շրջանում:

Բանից դուրս է դալիս, 19-րդ դարի վերջին 5 տարվա ընթացքում
թՎի արտադրությունն այստեղ բարձրացել է 2,8 միլիոն տոնն,
20-րդ դարի առաջին 5 տարում — 2 միլիոն տոննով, 2-րդ 5 տարում
3,5 միլիոն տոննով, 3-րդ 5 տարում — 2,9 միլիոն տոննով: Ահա մե-
տաղադործության աճման տեմպերը մինչպատերազմյան Գերմանիա-
յում, վորտեղ արդյունաբերությունն արագորեն բարձրանում էր այդ
ժամանակամիջոցում:

Վերջապես վերցնենք սև մետաղադործության զարգացման տեմ-
պերն ՀԱՄ Նահանգներում:

Այստեղ 19-րդ դարի վերջին 5 տարում թՎի արտադրությունն
ավելացել է 3,4 միլիոն տոննով, 20-րդ դարի 1-ին 5 տարում՝
6,9 միլ. տոննով, 2-րդ 5 տարում՝ 5,9 միլ. տոննով: Միայն համաշ-
խարհային պատերազմի հետ կապված 5 տարում (1915—1920 թվե-
րին) թՎի արտադրությունն ՀԱՄ Նահանգներում բարձրացել է
9,6 միլիոն տոննով, բայց արդեն հետևյալ 5 տարում այդ արտա-
դրությունը նշանակալից չափով ընկել է:

Այսպիսով, յեթե վերցնենք պատերազմին նախորդող շրջանը,
կտեսնենք, վոր հինգ տարում թՎի արտադրության առավելագույն
աճումը ՀԱՄ Նահանգներում հասել է 6,9 միլիոն տոննի: Զի կարելի
չընդունել, վոր սև մետաղադործության համար այդ բացառիկ արտա-
ճում է:

Անգլիայի, Գերմանիայի և ՀԱՄ Նահանգների սև մետաղադոր-
ծության զարգացման հետ համեմատելով ՍՍՀՄ թՎի արտադրու-
թյան աճման յերկրորդ հնգամյակի ուրվագծումները՝ մենք տեսնում
ենք, վոր իրավունք ունենք պարծենալու մեր սոցիալիստական տըն-
տեսության ահաղին առավելություններով: ԹՎի 22 միլիոնանոց
ծրագիրը յերկրորդ հնգամյակի համար նշանակում է, վոր հինգ տար-
վա ընթացքում մենք պետք է բարձրացնենք թՎի արտադրությունը
վոչ պակաս քան 12 միլիոն տոննով: Վոչ մի յերկրում սև մետաղա-
դործության այսպիսի աճման տեմպ չի յեղել, վորովհետև այդպիսի
տեմպ կապիտալիստական յերկրների ուժերից վեր է յեղել: Միայն
Խորհրդային Միությունն իր սոցիալիստական տնտեսությամբ կարող
է ձեռք գարկել այսպիսի վիթխարի խնդրի:

Դրա հետ միատեղ հարկավոր է արձանագրել սև մետաղադր-
ծության ասպարիդում ունեցած մեր աշխատանքի խոշորագույն թե-
րությունները, վորոնց վերացումը կարող է նշանակել չափով բար-
ձրացնել հենց այժմ թՂի, յերկաթի, պողպատի արտադրությունը:
Այս է առում ամենից առաջ հալոցների ծավալի ողտադրածման միջին
կոեֆիցիենտը, վոր կապիտալիստական յերկրներէ հետ համեմա-
տելիս ցույց է տալիս, վոր մեր հալոցների աշխատանքը մոտավորա-
պես մեկ է կես անգամ պակաս արտադրողական է, քան ՀԱՄ Նա-
հանքների և Գերմանիայի հալոցների աշխատանքը:

Մեր մետաղադրծության թերություններն ընդգծվում են նաև
աշխատանքի ցածր արտադրողականութամբ: Այսպես որինակ՝ թՂի
ձուլումը մի բանվորի համար ՀԱՄ Նահանգներում հասնում է 1300,
Գերմանիայում՝ 620 տոննի, իսկ ԽՍՀՄ-ի լավագույն դործարաննե-
րում՝ 300 տոննի: Նորոգելով մետաղադրծական դործարանների սար-
քավորումը և լավագույն կերպով կադմակերպելով աշխատանքը, մենք
կարող ենք և պետք է ամենակարճ ժամանակամիջոցում արմատական
բարելավում առաջ բերենք այս գործում:

Ձի կարելի չմտնանալ մետաղի անթույլատրելի շոյլ ծախսումը
մեր մեքենաշինական գործարաններում: Այդ է վկայում ԿՎՀ-ԲԳՏ
Ժողկոմատի հետադրությունը, վորը գտել է, վոր թափթիուկների
միջին տոկոսը մետաղադրծումարերության ասպարիդում Գերմանիա-
յում հասնում է 23-ի, իսկ մեզ մոտ բարձրանում է մինչև 56-ի:

ԹՂի յերկրորդ հնգամյակի ծրագիրը նշանակում է հսկայական
աճում և հիմնականում բավարարում է մետաղի այն պահանջները,
վոր ունեն մեր արդյունաբերության համապատասխան ճյուղերը:
Մեր առաջնագույն խնդիրը կայանում է նրանում, վոր թՂի ծրա-
գիրը համենայն դեպս իրադրծվի: Դրա համար հարկավոր է մետա-
ղադրծությունն ապահովել (սև և դուռավոր) համապատասխան լավ
սարքավորումով, վորը պետք է համապատասխան լինի առաջավոր
տեխնիկական պատվանդանի:

3. Տրանսպորտի և կապի մասին: Մինչև վերջին ժամանակներս
տրանսպորտը ամենից հետամնաց բնագավառներից մեկն էր՝ տեխնի-
կական վերակառուցման տեսակետից:

Յերկաթուղային տրանսպորտի այնքան անհրաժեշտ արագ բա-
րելավումը կախված է վոչ միայն վերակառուցումից, այլև աշխատան-
քի վճուական բարձրացումից՝ նրա այժմյան չահագործման ասպարի-
դում: Իսկ այս տեսակետից յերկաթուղային տրանսպորտում գործը
գեռես հոու յե պատշաճ բարձրության հասած լինելուց:

Սակայն և այնպես յերկաթուղային, ինչպես նաև ջրային տրանս-
պորտի առաջ կանգնած են վերակառուցման խոշոր ու նոր խնդիրներ:
Թեղիաներում ուրվագծված է յերկաթուղիների ավելացում 2-րդ

5-ամյակում 25-30 հազար կիլոմետրով: Առաջին հնգամյակի հետ հա-
մեմատած՝ սա նոր յերկաթուղային շինարարության հսկայական ա-
ճում է: Ժողովրդատնտեսության բոլոր ճյուղերի համար սա ունի-
առաջնակարգ նշանակութուն: Ձի կարելի մոռանալ, վոր տրանս-
պորտը պատկանում է ժողովրդատնտեսության առաջատար ճյուղերին:
Յերկաթուղային նոր շինարարությունը հնարավորություն է տալիս
ծավալելու մեր ունեցած հսկայական բնական հարստությունների
ողտադրծումը նոր շրջաններում և բարձրացնելու ներքին ռեսուրս-
ների ողտադրծումը հիմնական արդյունաբերական կենտրոններում:

Յերկաթուղային տրանսպորտի վերակառուցման գործում այժմ
գլխավոր հանգամանքը հանգիստնում է դրեղ շոգեկառքերի, մեծ
բեռնատարություն ունեցող վազոնների արագացրած դործադրումը,
ինչպես նաև յերկաթուղիների ելեկտրիֆիկացիայի ծավալումը և
ավտոկցման, ավտոմատիկ նախադրուչացման, ավտոարգելակների և
ջերմատարների լայն կիրառումը:

Բացի դրանից, յերկրորդ հնգամյակում առաջին անգամ կսկսի
բայլչելիկյան տեմպերով ծավալվել մեր ավտոմոբիլային տրանսպոր-
տը: Դա յերևում է թեկուղ նրանից, վոր հնգամյակի վերջին ավտո-
մոբիլի տարեկան արտադրությունը կլինի վոչ պակաս 300-400 հազար
մեքենայից: Դա, ի միջի այլոց, չպետք է առիթ հանգիստնա արհա-
մարհելու ձին և ձիաքարշ տրանսպորտն ամբողջութամբ վերցրած:
Այդ արհամարհանքին, վորպես ամենավնասակար մեծամտության,
պետք է վճուական հակահարված տրվի:

Մեր ավտոտրանսպորտը նոր, այժմ է իր սեփական վտտքերի վրա
կանգնում: Պարզ և, վոր նրա հեռանկարները մեր վիթխարի յերկում
բացառիկ մեծ են:

Կապի գործը, հատկապես ռադիոկապի զարգացման գործը, պետք
է յերկրորդ հնգամյակում նույնպես նոր ձևով դրվի: Անհրաժեշտ է
վորքան կարելի յե շուտ, լիկվիդացիայի յենթարկել մեր ծայրահեղ
հետամնացությունը կապի գործում, վորովհետև վերջինս՝ սոցիա-
լիստական շինարարության աճման եյական պայմաններից մեկն է:

Այսպիսով, ամբողջ տրանսպորտի և կապի գործի վճուական բար-
ձրացման համար մեզ հարկավոր է ինչպես ամբողջ տրանսպորտային
մեքենաշինության, նույնպես և ելեկտրոարդյունաբերության և մաս-
նավորապես ռադիոնդուստրիայի բացառիկ արագ աճումն ու վերա-
կառուցումը:

4. Գյուղատնտեսության մասին: Յերկրորդ հնգամյակում գյու-
ղատնտեսության մեջ գլխավոր հարցը պետք է լինի բերքատվության
հարցը: Վերջին միջանի տարիների ընթացքում այդ տեսակետից
մենք համարյա տեղից չենք շարժվել: Բերքատվության աճում կա,
բայց ծայրահեղորեն աննշան: Այժմ, յերբ արագ տեմպով աճում է

Յենքենաւերի, տրակտորներ, կոմբայններ և այլն, նույնպէս և քիմի-
ական պարարտանյութերի գործադրութիւնը գյուղատնտեսութեան
մէջ, մենք պետք է բերքատուութեան բարձրացման հարցը դնենք վոր-
պէս գյուղատնտեսական աշխատողներին կենտրոնական խնդիր:
Ժամանակն է խորհանդեսական և կոլտնտեսական դաշտերի բերքա-
տուութեան բարձրացման բալլէիկյան տեմպեր վերցնել: Յեկել և
նույնպէս ժամանակը բալլէիկորեն լուծելու յերաշտի դեմ պայքարե-
լու հարցը: Չի կարելի մոռնալ, վոր 1931 թվի յերաշտը, վոր հարվա-
ծեց արեւելյան մի շարք շրջաններ, ժողովրդական տնտեսութեանը միջա-
նի հարցով միլիոն փութ պակաս հաց տվեց: Յերկրորդ հնգամյակում
մենք պետք է իսկական պայքար ծավալենք յերաշտի դեմ:

Թեթև արդյունաբերութեան և սննդարդյունաբերութեան նախա-
դրծված վիթխարի վերելքի համար առանձնահատուկ նշանակու-
թիւն ունի մեր տնտեսական կուլտուրաների աճումը: Չի կարելի
աշխատողութեան նյութական բարեկեցութիւնը 2-3 անգամ բարձ-
րացնել, առանց վճռականորեն բարձրացնելու բամբակի, ճակնդեղի,
վուշի բերքատուութիւնը: Դրա հետ կապված չի կարելի չնչել քիմիա-
կան արդյունաբերութեան առանձնահատուկ մեծ նշանակութիւնը,
առանց վորի արագ զարգացման չի կարելի ապահովել տնտեսական
կուլտուրաների բերքատուութեան անհրաժեշտ աճումը: Մենք մինչեւ
այժմ ծայրահեղորեն հետ ենք մնում քիմիական արդյունաբերութեան
աճման տեմպի տեսակետից: Յերկրորդ հնգամյակում դժան անպայ-
ման պետք է վերջ տրվի, հարկավոր է արմատապէս դնել քիմիական
արդյունաբերութեան ամենից առաջ հիմնական ճյուղերի ծավալման
հարցը:

Վերջին տարիներում սոցիալիստական անասնաբուծութեան աճման
գործում նշանակելի հաջողութիւններ ենք ձեռք բերել: Յեթե մեր
հացահատիկային խորհանդեսութիւնները յեղել են հողագործութեան
վերելքի վիթխարի տեմպի որինակներ, ապա անասնաբուծական խորհ-
անտեսութիւնները նույնպէս կարճ ժամանակում դարձան խոշորագոյն
և հզոր կազմակերպութիւններ: Միայն թե արտադրողականութեան
տեսակետից ինչպէս հացահատիկային, նույնպէս և անասնաբուծական
խորհանդեսութիւններում մենք դեռեւս գտնվում ենք ծայրահեղորեն
ցածր մակարդակի վրա: Յերկրորդ հնգամյակում խորհանդեսային և
կոլտնտեսային անասնաբուծութեան ծավալման խնդիրն առանձնապէս
հրատապ նշանակութիւն է ստանում, վորպէս լայն մասսաներին պա-
րենամթերքով մատակարարելու գործի բարելավման կարեւորագոյն
նախադրյալներից մեկը:

Յերկրորդ հնգամյակում ևս գյուղատնտեսութեան վերակառուց-
ման տնտեսական բազան պետք է լինեն առաջին հերթին տրակտորնե-

րը: Բավական է ասել, վոր մեր կառուցած և կառուցվող տրակտոր-
գործարաններն այս հնգամյակի վերջում գյուղատնտեսութեան համար
կարտադրեն տարեկան մոտ 170·000 տրակտոր:

Բայց յերկրորդ հնգամյակում նոր ձևով և դրվելու ելեկտրիֆիկա-
ցիայի, վորպէս գյուղատնտեսութեան տնտեսական վերակառուցման
լծակի հարցը: Թեղիները մատնանշում են գյուղատնտեսութեան մէջ
ելեկտրիֆիկացիայի աստիճանական կիրառման անհրաժեշտութիւնը:
Այդ գործի թափի մասին յերկրորդ հնգամյակում՝ դեռ դժվար է դատել:
Կարելի չէ միայն յենթադրել, վոր այն 100 միլիարդ կիլովատ ելեկտրո-
ներգիայից, վորը մենք ունենալու յենք յերկրորդ հնգամյակի վերջում,
մի քանի միլիարդ ելեկտրոններգիա անմիջականորեն կտրամադրվի գյու-
ղատնտեսութեան:

Տրակտորների—գյուղատնտեսութեան տնտեսական վերակառուց-
ման այդ հիմնական ելմանտի հետ միասին, յերկրորդ հնգամյակում
ավելի ու ավելի աճելու յէլեկտրիֆիկացիայի դերը գյուղատնտեսու-
թեան մէջ:

Գյուղատնտեսութեան տնտեսական վերակառուցման նոր խնդիրնե-
րին համապատասխան, տնտեսական տիրապետման հարցն ալյառեղ հսկա-
յական նշանակութիւն է ստանում:

Խնդիրը, ի միջի այլոց, միայն տրակտորներին, կոմբայնին տի-
րապետելը չէ, այլև ելեկտրոններգիան դաշտավարական ու
անասնաբուծական տնտեսութեան մէջ գործադրելը: Գյուղատնտեսու-
թեան մէջ տնտեսական տիրապետելը պետք է իր մէջ անպայման պար-
փակի նաեւ ագրոնոմիայի ու զոտետնտեսիկայի նվաճումների տիրապետու-
մը: Մենք պետք է վճռականորեն վերջ դնենք մեր հետամնացու-
թեանը՝ ագրոնոմիայի և զոտետնտեսիկայի ասպարիզում:

Ժողովրդական տնտեսութեան տնտեսական ունեւորութեան յի-
աւարտման, խորհրդային մեքենաշինութեան և մեր ամբողջ ինդուստրի-
այի վիթխարի ծավալման, ինչպէս նաեւ ելեկտրիֆիկացիայի բացառիկ
տեմպերով կատարվելիք աճման գործը տնտեսական կադրերի հսկայա-
կան պահանջ է առաջադրում:

Յերկրորդ հնգամյակի ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր ճյու-
ղերի վերակառուցման ավարտման խնդիրը չի կարելի իրականացնել ա-
ռանց նրան, վոր տնտեսիկների, ինժինըրների, ագրոնոմների, զանազան
մասնագիտութիւնների գիտական աշխատողների նորանոր բանակներն
իսկապէս չյուրացնեն տնտեսական, չխոսելով արդեն բարձրորակ բանվոր-
ների բաղմահադար կադրերի անհրաժեշտութեան մասին: Յեթե առա-
ջին հնգամյակի ընթացքում տնտեսական կադրերի հարցը հսկայական
չափով սրվեց, ապա ժողովրդական տնտեսութեան տնտեսական վերա-
կառուցումն ավարտելու համար այդ հարցն առավել ևս մեծ նշանակու-

Յոսան ունի: Տեխնիկական կադրերի հարցում ևս մենք կարգին «ուղղում» մտքորինք առաջին հնգամյակի նախապես ընդունված ծրագրում:

Մենք վերջին տարիներում արմատական վերակառուցում ենք կատարել տեխնիկական կրթութան դործում: Գնահատական թափի տեսակետից մենք արդեն շատ բան ենք ձեռք բերել: Մեր կադրերի զիտական-տեխնիկական վորակավորման տեսակետից մենք մեծ մասամբ այնքան ել բարձր չենք կանգնած, իսկ յերբեմն արդեն բոլորովին ցածր մակարդակի վրա յենք դտնվում:

Իրա համար ել ընկ. Ստալինի առաջադրած «Բայլէկիկները պետք է տիրապետեն տեխնիկային» լողունգը հանդիսանում է կուսակցութան կարևորագույն լողունգը: Այդ լողունգը պետք է դործնականում դառնա յերկրորդ հնգամյակի լողունգը, տնտեսութան տեխնիկական վերակառուցման ավարտման հնգամյակի լողունգը: Յեթե մենք վճռական հաջողութուններ ձեռք չբերենք, և այն ել լայն ֆրոնտով, մեր բայլէկիկյան կադրերի կողմից համաշխարհային առաջավոր տեխնիկայի տիրապետման դործում, ապա մենք յերկրորդ հնգամյակի հիմնական խնդիրները չենք կատարի: Բայլէկիկներն այժմ այտտեղ ևս պետք է դնան առջևից և իրենց հետևից տանեն ինժեներ-տեխնիկական աշխատավորների մասան:

Ժողովրդական տնտեսութան բոլոր ճյուղերի տեխնիկական ուկանասրուկցիայի ավարտման պայմաններում տեխնիկային տիրապետելը նշանակում է բարձրակ լանվորների բաղմահաղար կադրերի արադաթափ ստեղծումը, առաջավոր լանվորներից և սոցիալիզմի դործին նվիրված աշխատավոր գյուղացիներից սոցիալիստական տնտեսութան կազմակերպիչների նոր կադրերի դաստիարակումը, մեր յերկրում գիտական-տեխնիկական դործի լայն դարգացման համար համապատասխան գիտական ինստիտուտների և հիմնարկների ամեն կերպ ծավալումը, դրանց հետ միասին բնակչութան ընդհանուր գրագիտութան դործի իրական կիրառումը, նույնպես և մասսայական տեխնիկական կրթութունը բայլէկիկյան թափով ծավալելը:

Տեխնիկայի ուկոնասրուկցիայի դործը պահանջում է մեր զիտական, տեխնիկական աշխատանքներում բուրժուական տիպի մասնագետների համապատասխան ողտագործումը: Այժմ ել այդ հարցը մեղ համար հսկայական նշանակութուն ունի:

Իր ժամանակին, Լենինը, ընդգծելով մեր յերկրի ելեկտրիֆիկացիայի առաջին պլանի մշակման նշանակութունը, ասում էր—«Մենք նվաճում ենք համարում այն, վոր մենք բուրժուական հոյացքներով մնված տասնյակ ու հարյուրավոր ինժեներներ, գիտության ներկայացուցիչներ ներդրավելինք, տվինք նրանց ամբողջ տնտեսութան, արգյունարարության, հողագործության վերակառուցման առաջադրանք,

նրանց մեղ հետաքրքրություն առաջ բերինք և բայմաթիւմ նյութեր ստացանք»:

Այժմ դրությունը շատ մեծ լանով տարբերվում է Գոնիմոյի պլանի մշակման ժամանակաշրջանից: Սակայն և այնպես այժմ ել բուրժուական տիպի մասնագետների, հին մասնագետների ներգրավումը մեր աշխատանքում շատ ակտուալ է:

Ավելին: Շատ դեպքերում այժմ խոշորագույն նշանակութուն ունի արտասահմանյան մասնագետների աշխատանքը: Արտասահմանյան տեխնիկայի յուրացման համար, վորից մենք դեռևս ողտվում ենք վոր պակաս չափով, հաճախ հարկադրված ենք դիմելու արտասահմանյան ինժեներների ներգրավման: Նրանցից, ուղբեր բարեխղճորեն կատարում են իրենց վրա վերցրած պարտականությունները, ակտիվ կերպով աշխատում են մեր նոր ձեռնարկությունների կազմակերպման ողղությամբ, մենք կարող ենք միայն շնորհակալ լինել: Կոմունիստի պարտականությունն է համարձակորեն ողտագործել, հարկավոր հաղողությունը սահմանել, դրա հետ միասին ել ավելի տիրապետել դործի եյությանը: Կոմունիստի այդ պարտականությունների մասին Լենինն իր ժամանակին խոսում էր շատ վորոշակի.

«Այն կոմունիստը, վորը չի ապացուցում իր ընդունակությունը միավորելու, համեստորեն ողղություն տալու մասնագետների աշխատանքներին, թափանցելով դործի եյության մեղ, ուսումնասիրելով այդ մանրամասնորեն—այդպիսի կոմունիստը հաճախ միասակար է: Այդպիսի կոմունիստներ մենք շատ ունենք, և յես այդպիսիներին դյուժիններով մտայի բարեխղճորեն իր դործն ուսումնասիրող, իր դործն իմացող մեկ բուրժուական մասնագետի համար»:

Լենինն այտտեղ անողոք խոսությամբ հանդես է գալիս այն կոմունիստների դեմ, վորոնք չեն կատարում իրենց ողղակի պարտականությունները՝ մասնագետների աշխատանքը դեկավարելու դործում և գրա հետ միասին չեն կատարում իրենց պարտականություններն ինքնուրույն կերպով տիրապետելու տեխնիկային և դործի եյությանը. Լենինի այդ նկատողություններն այժմ ել մեղ համար առաջնակարգ նշանակութուն ունեն:

Ինձ մնում է միայն ընդգծել մեր գիտական հիմնարկների խնդիրները՝ կապված յերկրորդ հնգամյակի հիմնական պրոբլեմների հետ: Գիտությունների Ակադեմիայից՝ Լենինգրադում, Կոմունիստական Ակադեմիայից՝ Մոսկվայում, բարձրագույն տեխնիկական դպրոցների գիտական-հետազոտական ինստիտուտներից, նույնպես և տեխնիկական Ժուրնալներից և հրատարակչություններից մենք յերկրի առաջ ծաացած ժողովրդական տնտեսության տեխնիկական ուկոնասրուկցիայի մեծ խնդրի իրադործման համար, իրավունք ունենք պահանջելու մեկ

ընդհանուր առաջադրանքի կատարումը՝ տեխնիկան, գիտությունն ի սպաս յերկրորդ հնդամյակին:

Պետք է, իհարկե, ամեն կերպ ծավալվի դուռը թեորեսիկական աշխատանքը գիտական և տեխնիկական բնագավառներում: Սակայն կառնած չի կարող լինել, վոր մեր գիտական-տեխնիկական դործիչները աշխատանքները մերձեցումը սոցիալիստական շինարարության պրակտիկային՝ կոթանդակի գիտություն զարգացմանը ԽՍՀ Միությունում և առաջ կմղի նրա զարգացումը:

Վերջապես, մեր տնտեսական նվաճումները չափելու կրիտերիաների մասին:

Իսկապես, դեռ վոչ շատ առաջ, մեր տնտեսական աշխատանքի կրիտերիան (չափանիշը), ինչպես հայտնի յե, մինչպատերազմյան մակարդակն եր: Մոտերս դեռ մենք մեր տնտեսությունն այս կամ այն ճյուղի վերելքը համեմատում եյինք նրա մինչպատերազմյան դրություն հետ: Սակայն պատահական չե, վոր այժմ այդ կրիտերիային մենք դիմում ենք ավելի ու ավելի սակավ: Մենք շատ ենք առաջ անցել, վորպեսզի մինչպատերազմյան մակարդակը հարմար չափանիշ համարենք մեր տնտեսական աշխատանքի համար:

Մենք այժմ ավելի հաճախ ոգտադործում ենք ուրիշ կրիտերիա:

Այսպես՝ յերկրորդ հնդամյակի առաջադրությունները՝ մենք համեմատում ենք առաջին հնդամյակի հետ: Մենք խոսում ենք ելեկտրոներգիայի արտադրության աճման, մեքենաշինության վերելքի մասին, համեմատելով առաջին հնդամյակի վերջին տարվա հետ:

Այս է այժմ մեր խորհրդային հիմնական կրիտերիան:

Բայց դա միակ կրիտերիան չե մեր տնտեսական նվաճումների համար:

Մեզ համար մեծ նշանակություն ունի նույնպես միջադպրային կրիտերիան՝ մեր տնտեսությունն առանձին ճյուղերի զարգացման համեմատությունը՝ կապիտալիստական պետությունների համապատասխան ցուցանիշների հետ: Մենք, իհարկե, չենք կարող հրաժարվել նման համեմատությունից նաև հետագայում:

Մենք հիշում ենք Լենինի լոզունգը. «Հասնել և առաջ անցնել տեխնիկական և տնտեսական առաջավոր կապիտալիստական յերկրներին»:

Մենք դեռ բավականին հեռու յենք կանգնած այդ լոզունգի իրականացումից: Սակայն յերկրորդ հնդամյակում այդ տեսակետից մենք անում ենք նշանակելի քայլ դեպի առաջ:

Թեղիսներում խոսվում է այն մասին, վոր յերկրորդ հնդամյակի վերջում ԽՍՀՄ-ն տեխնիկական պետք է առաջին տեղը զբաղի Յեվրո-

պայում: Չի կարելի չխոստովանել, վոր սրանով մեր առաջ մեծ խնդիր է դրվում, և վոր այդ կրիտերիան մեզ համար շատ կարևոր նշանակություն ունի:

Մենք մեզ նպատակ չենք դնում յերկրորդ հնդամյակում ամբողջությամբ հասնելու և անցնելու տեխնիկական և տնտեսական առաջավոր կապիտալիստական յերկրներին: Սակայն, թեղիսներում ասվում է, տնտեսություն մի շարք ճյուղերում մենք կարող ենք և պետք է հասնենք և անցնենք տեխնիկական և տնտեսական առաջավոր կապիտալիստական պետություններից: Պարզ է, վոր այստեղ միջադպրային կրիտերիայի դործադրումը խոշոր քաղաքական և հսկայական դործնական նշանակություն ունի:

Հաճախ, իհարկե, դժվար է, նույնիսկ անհնարին է համեմատություն կատարել ԽՍՀՄ-ի և ուրիշ յերկրների միջև, թեկուզ և միայն համապատասխան տվյալների բացակայության պատճառով, վորպիսին արդյունք է, ինչպես ձեզ հայտնի յե, կապիտալիստական յերկրներում «ժողովրդական տնտեսություն հաշվառման տեղեկանքների բացակայություն»: Սակայն մի շարք դեպքերում մենք չպետք է հրաժարվենք և չենք կարող հրաժարվել միջադպրային կրիտերիայից—ԽՍՀՄ-ն տեխնիկական և տնտեսական առաջավոր կապիտալիստական յերկրների հետ համեմատելուց:

Այդ կրիտերիայի լենինյան դործադրումը, այսինքն՝ «հասնել և առաջ անցնել» լոզունգի իրագործման մտքով, ունեցել է և դեռ պիտի ունենա խոշորագույն քաղաքական նշանակություն:

Մյուս կողմից՝ չի կարելի չհիշեցնել այն մասին, թե ո՞ր եր հասցնում այդ հարցի տրոցկիստական դրույթը: Տրոցկիստական դրույթը, ԽՍՀՄ-ում սոցիալիզմի հաղթանակի հնարավորության անվստահություն համակլած, այստեղ ևս միանգամայն այլ, հակաբայելիկյան ընույթ ուներ:

Ահա, որինակի համար, ինչ եր ասում Տրոցկին Կոմինտերնի Գործկոմի 7-րդ պլենումում 1926 թվի դեկտեմբերին.

«Զարգացման տեմպը վճռական դործոն է հանդիսանում, վորովհետև մենք այնուամենայնիվ մենակ չենք յերկրադնդի յերեսին: Մեկուսացած սոցիալիստական պետություն առաջիկ գոյություն ունի միայն ժուրնալիստների և բանաձևեր կաղժողների ֆանտազիայում: Իրականություն մեջ մեր սոցիալիստական պետությունը միշտ կանգնած է ուղղակի կամ անուղղակի—համաշխարհային շուկայի կարաբերական հսկողության տակ: Սրանումն է դործի արմատը: Զարգացման տեմպը կամայական չե: Նա մեզ հաղորդվում է ամբողջ համաշխարհային դարազացմամբ, վորովհետև վերջին ինստանդիայով համաշխարհային տնտեսությունը հսկում է իր յուրաքանչյուր հատվածին, նույնիսկ յեթե

այդ հասցիաները դառնում են պրոլետարական դիկտատուրայի տակ և կառուցում են սոցիալիստական տնտեսությունը» (ընդգծումն իմն ե—Վ.Մ) :

Յեւլ աշխատեալ, Տրոցկին արդեն այն ժամանակ ամեն կերպ ընդգծում էր, Վոր մեր խորհրդային տնտեսությունը դառնում է համաշխարհային շուկայի «կոնարոլի տակ» : Հարցի արոցկիստական դրվածքում արդեն այն ժամանակ սկզբունքային տարբերությունը և խորհրդային տնտեսություն հակադրությունը կապիտալիստական յերկրների տնտեսությունը, կոծկվում էր բոլորովին մենչևիկական յեղանակով :

«Դեպի սոցիալիզմ, թե՞ դեպի կապիտալիզմ» բրոշյուրում Տրոցկին 1925 թ. գրում էր .

Վորքան ավելի շատ ենք ներգրավվում մենք աշխատանքի բաժանման միջնադարյան սխտեմի մեջ, այնքան ավելի և անմիջական կերպով մեք ներքին տնտեսություն այնպիսի տարրեր, ինչպես ապրանքի դինն ու վաճառք, կախման մեջ են դնում մեզ համաշխարհային շուկայի համապատասխան տարրերից :

Յխտեղ Տրոցկին հասնում է մինչեւ այն տեղ, Վոր ասում է, թե մեր ապրանքների գները «կախման մեջ են դրվում համաշխարհային շուկայի համապատասխան տարրերից», Վորն ակնհայտ կերպով պետք է նշանակեր, Վոր կապիտալիստական յերկրներում ճշնաժամեր լինելու դեպքում գները իՍՀՄ-ում պետք է ընկնեն, և ընդհակառակը : Բավական է մատնանշել այն դատողությունը, Վորպեսդի նրա անհանձնելիությունը սկսեցին դառնա, մանավանդ արդի պայմաններում :

Վերջապես նույն այդ բրոշյուրում Տրոցկին գրում էր .

«Բայց արտահանության և ներմուծման արադ աճումով դրությունն արմատականապես փոխվում է : մենք վերածվում ենք համաշխարհային շուկայի բաղկացուցիչ, վերին աստիճանի ինքնատիպ, բայց և այնպես բաղկացուցիչ մասի : Իսկ այդ նշանակում է, Վոր նրա ընդհանուր ֆակտորները, բեկվելով, կերպարանափոխվելով, այս կամ այն կերպ պետք է անդարդառնան նաև մեր տնտեսության վրա : Եկոնոմիկայի հերթական փուլն ամենից ավելի առարկայորեն արտահայտվում է նրանով, թե շուկան ինչպես է գնում և ինչպես է վաճառում : Մենք հրապարակ ենք դալիս համաշխարհային շուկայում թե՛ վորպես վաճառողներ և թե՛ վորպես գնողներ : Սրանով իսկ մենք տնտեսապես այս կամ այն չափով ընկնում ենք համաշխարհային շուկայի առևտրա-արդյունաբերական մակընթացությունների և տեղադրությունների ներգրծություն տակ» :

Յեւլ շարունակություն մեջ գրում է .

«Մեր յերեկվա անկախությունն համաշխարհային շուկայի տառա-նումներին չքանում է : Մեր տնտեսության բոլոր հիմնական պրոցեսները վաչ ժխայն կապակցությայն մեջ են մտնում համապատասխան

պրոցեսների հետ, այլև այս կամ այն չափով ընկնում են այն օրենքներին, ներգրծության տակ, Վորոնք կառավարում են կապիտալիստական դարդացումը, դրանց թվում նաև կոնյուկտուրային փոփոխությունները» :

Այսպիսով Տրոցկին արդեն այն ժամանակ դարդացրել է այն միտքը, Վոր մենք կախում ունենք կապիտալիստական դարդացման, նրա կոնյուկտուրային տատանումների օրենքների ներգրծությունից, դարդացրել է այն միտքը, Վոր իՍՀՄ-ն կախում ունի համաշխարհային տնտեսություն մեջ տեղի ունեցող «մակընթացություններից» և «տեղադրություններից» :

Չնայած լրբծուն և ուղղակի ժուլիկական ձևակերպումներին, Տրոցկու դրածների մենչևիկյան տեղեկնցն այն ժամանակ էլ արդեն միանգամայն պարզ էր : Նրա ձգտումը—Չնչեւ սկզբունքային հակադրությունը համաշխարհային կապիտալիստական տնտեսության և իՍՀՄ սոցիալիստական տնտեսության միջև, դուրս է ցցվում նրա բոլոր դատողությունների միջից : Իսկ ինչ վերաբերում է Տրոցկու խորիմատ մարդարեյություններին այն մասին, թե մեր տնտեսությունը կախումն ունի համաշխարհային կապիտալիստական տնտեսության «մակընթացություններից» և «տեղադրություններից», ապա այժմ, այն մոմենտին, յերբ խոր ճշնաժամ դոյություն ունի կապիտալիստական յերկրներում և ահադին տնտեսական վերելք՝ խորհրդային Միության մեջ, այդ մարդարեյությունները հնչում են առավել ևս անհանձնելի, առավել ևս ծիծաղելի :

Տրոցկիստական դիքերի ճաղաքական իմաստը այստեղ ևս կայանում է, իհարկե, իմպերիալիզմի հանդեպ մանր բուրժուական կապիտալիստական անելու մեջ, ճաղքնիական թերահավատության մեջ՝ դեպի սոցիալիզմի հաղթանակը իՍՀՄ-ում, Վորպես իբր թե անհուսալի, իբր թե հող չունեցող մի գործ : Սրանում է տրոցկիզմի ճաղաքական պատվանդանը նաև այժմ :

Ի՞նչ կա Վոր, Տրոցկին թող դբադվի իր գործով : Մենք դբադվելու յենք մեր գործով, անհողդողդ հավատալով մեր գործի հաղթանակին, սոցիալիզմի հաղթանակին :

IV. ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ ՅԵՎ 2-ՐԴ ՀՆԳԱՄՅԱԿԸ

ԻՍՀՄ դեռ գտնվում է կապիտալիստական ողակի մեջ : Այս նշանակում է, Վոր տեղի ունի լարված պայքար, մրցություն, իրենից դառակարդային բնույթով հակադիր յերկու աշխարհների միջև, յերկու սկզբունքորեն անհաշտելի հասարակական սխտեմներին՝ կապիտալիստականի և սոցիալիստականի միջև : Այդ բանը առանձնապես դրսևորվում է այժմ, շատ խորացած և լայնացած համաշխարհային տնտեսական ճշնաժամի ժամանակաշրջանում :

Այս կապակցութեամբ չի կարելի չտեսնել այն փոփոխութիւնները, վոր տեղի յեն ունենում արտաքին կապիտալիստական ողակման մեջ՝ ՅՍՀՄ-նկատմամբ:

Առաջին 5-ամյակն էլ իրականացվում էր մինչև այժմ իմպերիալիզմի կողմից սպառվող հարձակման մշտական սպառնալիքի պայմաններում: Սակայն այս հնգամյակն արդեն յերեք քառորդով իրագործված է, — իրագործված է ի միջի այլոց հենց շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր մենք զանկէնք խաղաղ դադարի շրջան՝ սոցիալիստական շինարարութեան համար: Չնայած բոլոր ներքին դժվարութիւններին, չնայած յերկրում յերեման նշանակալից չափով սրվող դասակարգային կռիւն՝ կապիտալիստական տարրերի դեմ մղվող կռիւն, մենք հաղթականորեն ազաջ եյինք ընթանում և ընթանում ենք, ավելի ու ավելի ամրապնդելով մեր հիմնական դիրքերը:

Հիմա մեզ համար ստեղծվում է շատ ավելի սուր վտանգ արտաքին թշնամիներին կողմից, ՅՍՀՄ-ի թշնամի իմպերիալիզմի ուժերի կողմից: Իմպերիալիստական հարձակման վտանգը նշանակալից կերպով մեծացել է: Մենք պետք է հաշվի առնենք այս բոլորը մեր ամբողջ աշխատանքի մեջ:

Կապիտալիստական յերկրներին դրութեան բնորոշ կողմը այժմ նախ և առաջ խորը ճգնաժամն է, բոլոր կապիտալիստական հակասութիւնների սրվելն է: Ընդամեն կապիտալիստական յերկրներում դնալով ավելի ու ավելի ակտիվ են դառնում ստեղծված դրութիւնից յեւջ դրսում փնտրելը՝ ուրիշ յերկրների վրա հարձակելու, ՅՍՀՄ դեմ ինտերվենցիա կազմակերպելու ձգտումը:

Իմպերիալիստական յերկրների արտաքին քաղաքականութիւնը դառնում է ավելի ու ավելի բացահայտ ագրեսիվ: Բոլոր յերկրներում ռազմական զործարանները ծանրաբեռնված են պատվերներով, սպառազինումներն այդ յերկրներում այժմ աճում են առանձին արագութեամբ, նոր պատերազմների պատրաստութիւնն ընթանում է տենդային փութկոտութեամբ:

Աշխատավոր մասսաների դրութիւնը կապիտալիստական յերկրներում ավելի ու ավելի յե վատանում: Ժամանակակից կապիտալիզմը միլիոնավոր և տասնյակ միլիոնավոր բանվորների ու նրանց ընտանիքների համար ստեղծել է գործադրկութեան, ծայրահեղ աղքատութեան և սովի պայմաններ: Կապիտալիստական յերկրներում դշուղացիական մասսաները նույնպէս ճնշված են ճգնաժամի կրօնիկ տակ. այստեղ ևս աղքատների և սովյալների թիւը, վոր միլիոնների յեր հասնում, ավելի ու ավելի յե մեծանում: Դրա հետ միասին աշխատավորների շրջանում ուռճանում են զժգոհութեան սերմերը դեպի տիրող դասակարգերը, աճում է բանվոր դասակարգի մեջ ատեղութեանը դեպի կապիտալիզմը:

Դրա հետ միասին անհրաժեշտ է լավ դիտել, թե ինչ է կատարվում հենց բուրժուական բանակում:

Քաղաքագետներն ու տնտեսագետներն դուռն կորցնելը, բազմաթիւ կապիտալիստական ֆիրմաների և հաստատութիւնների դրութեան անհուսալիութեւնը ե'լ ավելի մեծ խուճապ է առաջ բերում բուրժուազիայի մեջ: Կապիտալիստական յերկրներում դրութեան տեր հանդիսացողները, վորոնք դեռ յերեք վստահ եյին իրենց իշխանութեան անսասանութեան մասին, ավելի ու ավելի յեն կորցնում իրենց վտարի տակի հողը: Բուրժուական մամուլը ավելի ու ավելի յե սահում դեպի բացահայտ ռեակցիոն հայացքների քարոզումը բոլոր հիմնական հարցերում, անգամ մեքենաների և ամբողջութեամբ առած տեխնիկայի նկատմամբ: Տիրապետող դասակարգերի դեմքը բուրժուական յերկրներում ստանում է հոգեկան և բարոյական քայքայման ավելի ու ավելի նողկալի դժեր:

Յեւույթներն ընդդեմ տեխնիկայի՝ մամուլում, ռադիոյում և այլ միջոցներով դարձել են հաճախակի յերեւույթ կապիտալիստական յերկրներում, գտնվել է նույնիսկ ինչ վոր անդլիական յեպիսկոպոս, վոր որեքս հրապարակով հայտարարել է, թե տասնյակ տարիներով անհրաժեշտ է խուսափել նոր գլուտերից և բնական դիտութիւնների զարգացումից:

Դեռ յերեկ բուրժուական դասակարգերի քաղաքագետներն ու տնտեսագետները հանդես եյին դալիս նորանոր նախագուշակութիւններով թե, ճգնաժամը շուտով վերջանալու յե և մօտ է նոր տնտեսական վերելքը: Իսկ այսօր մի ամերիկյան հրատարակչութիւն լույս է ընծայել 2 տարվա ընթացքում կատարված այդ գուշակութիւններին նվիրված հատուկ դիրք, վորը վոշ միայն ուղղակի կշտամբանք, այլ իսպառաղկութիւն է բուրժուական հատարակութեան շատ դործիչներ և Ամերիկան կառավարողների համար:

Վերջին ժամանակներս բուրժուական լրագրերը ավելի ու ավելի շատ են լցվում յերդվյալ շառլատանների և ամեն տեսակ գուշակների գուշակութիւններով՝ ճգնաժամի հեռանկարներ և այլ նման բաների մասին: Յեւ այդ կապիտալիստական յերկրների ժամանակակից տիրապետող դասակարգերի բարոյական և հոգեկան նկարագրի համար խիստ բնորոշ է:

Ահա արտասահմանյան մամուլում վերջին յերեք չաթվա ընթացքում յերևացած այդպիսի «գուշակութիւններից» մի քանիսը: Փարիզի մի լրագիր հաղորդում է, թե հայտնի ֆրանսուհի գուշակ Յրեյան հաղորդել է բուրժուական մամուլի ներկայացուցիչներին իր գուշակութիւնները 1932 թվի համար: Նրա կարծիքով, դարնանը ճգնաժամը կսկսի նվազել, վորովհետեւ այդ ժամանակ Մերկուրի աղդեցութեամբ

նը կփոխարինել Սատուրնի աղեկեցությունը, վոր գլխավոր թշնամին է այժմյան քայքայման (ծիծաղ):

Գուշակն այնուհետև իր կարծիքներն է հայտնում լեհաստանի, ԽՍՀՄ-ի, Անգլիայի և այլ յերկրների մասին և հասնում է մինչև հետևյալ հայտարարությանը՝ «կենտրոնական Յեմբրուպյում տեղի կուսենա մի քանի հեղափոխություն»: Յեմբրուպյում՝ «տեղի կուսենան» մի քանի հեղեղումներ» (ծիծաղ):

Իսկ Փարիզի մի ուրիշ թերթ ահա թե ինչ է հաղորդում: Աստղաբաշխներից բացի, գուշակություններ ընթացիկ տարվա մասին տպում են նաև նոմերոլոգները (թվագետներ)։ Ընդդռնի թերթերից մեկի կիրակնորյա համարում նույն օրը Կվինդեն Զիլբերիդը տպել է հետևյալը։

«Որհնդկային Ռուսաստանը այս տարի դատապարտված է կործանման (ծիծաղ), նա ստիպված կլինի իրեն հաղթված ճանաչել և հրաժարվել գոյություն ունեցող ուժից»:

Ինչպես տեսնում եք, վոչ թե ինչ վոր պատահական մարդիկ, այլ հենց իրենք՝ պարոնայք նոմերոլոգները այժմ քարոզում են ԽՍՀՄ-ի նկատմամբ «տերմիդորի» պես մի բան:

Յեմբրուպյում՝ «ամենաբախտավոր ամիսները կլինեն Ապրիլն ու Մայիսը, ամենայերջանկաբեր գույնը կլինի յերկնագույնը և ամենահաջող օրը՝ ուրբաթը» (պոթիկուն ծիծաղ):

Զեմ կարող չբերել ևս մի գուշակություն, վոր առնված է նույնպես Փարիզյան մի լրագրից։

«Հատուկ հետաքրքրություն է ստանում հայտնի Իրլանդացի աստղաբաշխ Մակ-Կուկիչի գորոսիտյունը, վորի գուշակությունները 1930-31 թ. թ. համար արդարացան ամբողջությամբ»:

(Մի ձայն՝ «ի՛նչ եք ասում»: Ծիծաղ):

Մասնավորաբար համաշխարհային ճգնաժամի մասին Մակ-Կուկիչը վորոշակի ասել է, թե այդ ճգնաժամը վերջանալու յե փետրվարի լույս 27-ի գիշերը (քրքիջ), «Վիկտոր-Հյուգոյի դահլիճում կայանալիք բժիշկների պարահանդեսում» (ծիծաղ):

Ահա թե ինչով են զբաղվում այժմ արտասահմանում բուրժուական և ռուս-սպիտակ դավադրական լրագրերը:

Վորպեսզի պատկերը լրիվ լինի, պետք է կանգ առնենք ավելի մանրամասն կերպով ժամանակակից Ամերիկայի, թերևս ամբողջ կապիտալիստական աշխարհի, հուշակավոր մարդկանցից մեկի խոսքերի վրա:

Բանից դուրս է դալիս, վոր ամերիկյան ժուրնալներն օրերս հաշվել են անցած 1931 թվին բուրժուազիայի զանազան «օրվա հերոսներին» նվիրված լրագրային սյուների և լուսանկարների քանակությունը:

Պարզվում է ընդ ամին, վոր ռեկորդ խփել է վոչ այլ վոք, յեթե վոչ Զիկադոյի բանդիտների գլխավոր Ալ Կապոնեն: Նրա արկածների նկարագրությունը, կենսագրական տեղեկանքները նրա մասին, ինտերվյուները նրա հետ և այլն գրավել են համաշխարհային մամուլում 1,587,422 սյուն: Բացի դրանից, լրագրերում և ժուրնալներում գետեղվել է նրա 5050 լուսանկարը: Մամուլում միայն յերկրորդ տեղը զբաղում է... Ամերիկայի հանրապետության նախագահ Հուվերը:

Ի՞նչ է ներկայացնում իրենից Ալ Կապոնեն, վոր 1931 թվին այնքան նշանավոր «օրվա հերոս» դուրս յեկավ, վոր համաշխարհային մամուլում զբաղեց այդպիսի բացառիկ դերը:

Այս մասին դժվար չէ տեղեկություն քաղել արտասահմանի մամուլից: Ավելին. այնտեղ կան ամբողջ դրքեր՝ նվիրված նրա դործունեյությանը: Ա՛յ, օրինակ անցյալ տարի Լոնդոնում լույս տեսած Ֆրեդ ԴՊեյսլիի «Ալ Կապոնեն» 318 էջանոց գիրքը, վորից հետագայում յես մի շարք քաղվածքներ կանեմ: Այդ գրքում ասված է նախ և առաջ հետևյալը.

«Յեթե Զիկադո (Ամերիկայի ամենամեծ քաղաքներից մեկը—Վ. Մ.) քաղաքի մերը (քաղաքապետը) հանդիսանում է քաղաքի պաշտոնակա տեր, ապա յերկրորդ, վոչ պակաս ուժեղ, դուցե և քաղաքական աշխարհում ավելի աղեկեցիկ՝ համարվում էր Զիկադոյի վոճրագործների հուշակավոր ղեկավար Ալ Կապոնեն: Այն ժամանակ, յերթ թոմսոնը Զիկադոյի քաղաքապետ էր, այդ քաղաքում նրանից հետո՝ առաջին մարդը Կապոնենն էր»:

Ամերիկյան լրագրերը մանրամասնաբար նկարագրում են այն բոլորը, վոր վերաբերում է Ալ Կապոնեյին, և նրանցից, ինչպես և Պեյսլիյի նույն այդ գրքից կարելի յե իմանալ, վոր Ալ Կապոնեն ունի վոչ միայն իր ավտոմոբիլները, այլև իր չոգենավերը, այրույանենքը և շատ ուրիշ բաներ, վոր չունեն հասարակ մահկանացուները: Նա ունի նաև փառահեղ վիլլա Ֆլորիդում, հենց այնտեղ, ուր դառնվում է նախագահ Հուվերի վիլլան, և առաջինի վիլլան, ինչպես ամերիկյան մամուլն էր նկարագրում, վերջինի վիլլայից վատը չէ:

Ալ Կապոնեյի յեկամուտների կեղտոտ, ուղղակի վոճրագործական աղբյուրների մասին դրոմ են ամբողջ համաշխարհային մամուլում նույնպես լիակատար անկեղծությամբ: Նրա գլխավոր յեկամուտը ստացվում է սպիրտի մաքսանենդ վաճառքից, վոր կատարվում է Ամերիկայի ալկոհոլիկոզի «ցամաք օրենքից» խուսափելու միջոցով և այդ գործի հետ կապված նրա բոլոր ձեռնարկներից:

Նույն պեյսլին դրոմ է այդ առթիվ հետևյալը.

«1927 թվի աշնանը Կապոնեյի ղեկավարած ձեռնարկությունների

առաջնական յեկամուտը, ըստ կառավարական պաշտոնյաների հաշվարկման, հապտասար ե յեղել 105 միլիոն դոլլարի և ըստ առանձին հոգվածաների բաժանվելիս ե յեղել հետևյալ կերպ՝ դարեջրի և վոդեկից խմելուներին առևտրից — 60 միլիոն դոլլար, խաղատոներից և շնարուծարաններից—25 միլիոն դոլլար (ծիծաղ), զվարճատեղերից (սյարի վայրեր) և ոթեաններից — 10 միլիոն դոլլար, շանտաժի, դրամաշորթության դանադան տեսակներից և այլն — 10 միլիոն դոլլար (ծիծաղ), այս յեկամուտներից Կապոնեն և նրա գործակիցներն առատորեն վարձատրում եյին վրաստիկանությանը, առանձին քաղաքական անձնավորություններին, վորոնք լավ ծանոթ եյին նրա ընդարձակ գործունեյությանը»:

Այս բոլորից կարելի չե տեսնել, վոր Ալ Կապոնեն խոշորագույն կապիտալիստ ե, բուրժուական հասարակության այսպես ասած սյուններից մեկը և ունի բազմաթիվ ձեռնարկություններ, մշտական ահագին յեկամուտներ և այլն: Ամերիկյան, ինչպես նաև յեվրոպական մամուլում, վորտեղ Ալ Կապոնեն մասին նույնպես շատ են գրել, կարելի չե հանդիպել հաղորդագրություններին՝ այն մասին, թե չնայած իր յեբրտասարդ հասակին (32 տարեկան), նա արդեն կուտակել ե վոչ պակաս 700 միլիոն դոլլարից: Մի խոսքով՝ Չիկագոյի այս բանդիտը վորոքմելի վոմն չե կապիտալիստական աշխարհում, այլ նրա փղերից մեկն ե Ամերիկայում:

Յերբ դենք կրելու համար նրան մի անգամ բանտ նստեցրին, այստեղ նա վհատելու դուռը չհասալ: Մտնանչված գըրում այդ առթիվ ասված ե հետևյալը.

«Կապոնեն յի բանտում յեղած ժամանակ մամուլը խիստ շատ տեղ եր նվիրում նրան: Գրվում եր նրա հոգեկան դրության, ընդհանուր առողջական դրության մասին, այն մասին, թե ինչպես և ավելանում նրա քաշը, թե ինչպես ե նա անց կացնում իր ժամանակը, նրա տրամադրությունների մասին, այն գըրքերի մասին, վոր նա կարդում եր» (ծիծաղ):

Կարելի չե ավելի դուռնադեղ նկարել ամբողջ աշխարհի բուրժուական յերկրների այս հռչակավոր մարդու պատկերը: Բայց ասածս ել բավական ե:

Առանց դրան ել ժամանակակից բուրժուական հասարակության գեմքն անդուրեկան ե: Միայն ժամանակակից կապիտալիստական յերկրների տիրող դասակարգերի նկատմով, այսպես հեռուն դնացած բաքոյական և հոգեկան անկումով կարելի չե բացատրել այդ կարգի փառաւորը: Իսկ այս փառսերն անթիվ են ու անհամար:

Բայց, մյուս կողմից, լավադույն մարդիկ հեռանում են բուրժուազիայից:

Սրդեն վաղուց հայտնի չե, վոր Ռոմեն Ռոլանը, Ֆրանսիայի խոշորագույն գրողն ու գեղարվեստագետը, հանդիսանում ե բուրժուական

հասարակության խիստ քննադատ և դրա հետ միատեղ՝ ԽՍՀՄ-ի բարեկամ: Հայտնի չե նաև, վոր ամերիկյան դրողների յավադույններից մեկը՝ Լյուտեն-Սինկլերը բացելիքաց դուրս ե յեկել ընդդեմ Կառուցու և ի պաշտպանութուն ԽՍՀՄ-ի: Մեզ համար հեռավոր մարդ հանդիսացող անդլիական բուրժուական դրող Բեքնարդ Շոուն, Խորհրդային Միություն այցելելուց հետո, հանգես յեկավ խաղաղանոց հողվածներով բուրժուական հասարակության դեմ, այդ հասարակությանը հակադրելով ԽՍՀՄ-ի աճումն ու հաջողությունները: Առանձին անհատների խղումը, մասնակի անջատումը բուրժուադիայից ըստ յերևույթին տեղի չե ունենալու նաև հետագայում, — դիտության դրականության մարդկանց կողմից, մանավանդ կապիտալիստական հասարակության ավելի ու ավելի նեխելու և դրա հետ միաժամանակ՝ ԽՍՀՄ սոցիալիստական շինարարության ավելի ու ավելի ուժեղ վերելքի հետ:

Սրանում մենք տեսնում ենք սոցիալիզմի հաղթական աճման ցուցանիշը ԽՍՀՄ-ում: Բայց սա, իհարկե, գլխավոր ցուցանիշը չե:

Մեր յերկրի սահմաններից դուրս՝ ԽՍՀՄ-ի իսկական պատվանդան հանդիսանում են աշխատավոր մասսաները:

Հարկ չկա ապացուցելու, վոր կապիտալի յերկրներում բանվորները չըջանում և գաղութներում ԽՍՀՄ-ի հեղինակությունն ավելի ու ավելի չե աճում և դրա հետ միատեղ՝ ամրանում են մեր գործի միջադպրին դերքերը: Մենք չենք կարող չտեսնել, վոր կապիտալիստական յերկրների բանվորների ակտիվ համակրանքը հանդիսանում ե Խորհրդային Միության մեջ սոցիալիզմը կառուցելու կարևորագույն պայման և կամուրջի դործի վերջնական հաղթանակի յերաշխիքը:

Սոցիալիստական շինարարության յուրաքանչյուր քայլը դեպի առաջ մեր յերկրում ամրացնում ե վոչ միայն մեր ներքին, այլև միջադպրին դերքերը: Չնայած բոլոր դժվարություններին յերկրի ներսում՝ կապիտալիստական տարրերի դեմ մղվող պայքարում, ինչպես նաև արևելքին աշխարհում՝ պրոլետարական հանրապետությունը կապիտալիստական պետությունների կողմից քաղաքական ճնշման, տնտեսական բռնկադե յենթարկելու բոլոր և ամեն տեսակ փորձերից պաշտպանելու գործում, — Խորհրդային Միությունն աճում ե և ամրանում որ-որի վրա:

Իհնչի վրայ ե հենված այդ աճումը:

Բավական ե այցելել մեր Փարբիկները, գործարանները, կոլտնտեսությունները, համոզվելու համար, վոր ԽՍՀՄ-ի աճումն ու հզորությունը հիմնված ե մասսաների ակտիվության վրա, բանվորների և աշխատավոր գյուղացիների կողմից ամբողջ սոցիալիստական շինարարությանը մասնակցելու վրա: Մեր կուսակցությունը, արհմիությունները, կոմյերիտմիությունը, խորհուրդներն անում են ամեն ինչ՝ բարձրացնելու համար աշխատավորների ակտիվությունը, հաղթահարելու

նրանց չըջանում յեղած տատանումները, հետամնացութիւնը, բուր-
ժուական տարրերի ուղղակի ազդեցութիւնը, կազմակերպելու մասսա-
ներին սոցիալիզմի շինարարութեան վճռական խնդիրները շուրջը: Մաս-
սաներին մօրիլիզացիայի յենթարկելու այս աշխատանքը՝ բայցևս իրական
կուսակցութեան ղեկավարութեամբ՝ վճռում է դործը:

Աճում են հարվածայինները, սոցիալիստական մրցութեան մասնա-
կիցները շարքերը մեր Փարբիկներում, դործարաններում, հանքահո-
քերում, տրանսպորտում, կոլտնտեսութիւններում: Աճում է Խորհրդ-
դային իշխանութեանը, սոցիալիզմի դործին նվիրված աշխատողների
քանակը:

Չնայած այն հանգամանքին, վոր մեզ մոտ դեռևս շատ դեպքերում
աշխատանքի արտադրողականութիւնը ցածր է, իսկ պրոլետարական
կարգապահութիւնը դեռևս պատշաճ բարձրութեան վրա չէ, մենք կա-
րող ենք վստահ նայել դեպի առաջ: Նոր տեխնիկայի պատվանդանի
վրա, մեր պրոլետարական տեխնիկական կարգերի աճման հիման վրա,
վորին ղուգակցում է ուժեղացրած պայքարն ամեն տեսակ բյուրոկրա-
տական արգելքների և անկուլտուրականութեան դեմ, մենք ձեռք կըն-
քենք աշխատանքի արտադրողականութեան վճռական բարձրացում, ինչ-
պես քաղաքում, այնպես եւ գյուղում:

Որ-որի վրա ամրանում է մեր տեխնիկական, տնտեսական և քաղա-
քական պատվանդանը, ԽՍՀՄ դառնում է սոցիալիզմի ավելի ու ավելի
հզոր ամրոց:

Ինդուստրացման քաղաքականութեան հիման վրա տեղի յե ունե-
նում մեր ամբողջ ժողովրդատնտեսութեան վերելքը: Այդ հիման վրա
աճում է տնտեսական և կուլտուրական շինարարութիւնը բոլոր շրջան-
ներում, բոլոր աղքատային հանրապետութիւններում և մարզերում: Այն
ազգութիւնները, վորոնք դեռևս մեկ և կես տասնամյակ առաջ ցարա-
կան Ռուսաստանի գաղութները և կիսագաղութներն էին, վերածնվում
են, զարգացնում իրենց ազգային կուլտուրան և աճեցնում իրենց աղ-
քային բայցևս իրական կարգերը, ԽՍՀՄ-ն ամրանում է, վորպես բանվոր
դասակարգի ղեկավարութեամբ սոցիալիզմ կառուցող ժողովուրդների
միութիւն:

Մենք դեռ շատ բանում պետք է վերակառուցենք մեր աշխատանքը:
Գլխավորը, վոր պահանջում է մեզանից կուսակցութիւնը՝ հետևյալն
է— ավելի քիչ բանաձևեր, ավելի քիչ ղեկընտններ ու ղերեկտիվներ և
գրա հետ միասին՝ կատարման ավելի շատ ստուգում, ավելի շատ կոն-
կրետ ղեկավարութիւն, դործի ավելի շատ ուսումնասիրում և նրա տի-
քապետում՝ պրակտիկայում: Միայն այս կերպ, մասսաների և բոլոր
պրոլետարական կազմակերպութիւնների ակտիվ մասնակցութեամբ,
մենք կփշրենք բյուրոկրատիզմի արմատները մեր ապարատում:

Լենինն ասում էր.

«10—20 տարի ճիշտ հարաբերութիւններ գյուղացիութեան հետ—
և ապահովված է հաղթանակը համաշխարհային մասշտաբով (անգամ
յեթե ձգձգվեն պրոլետարական հեղափոխութիւնները, վորոնք աճում
են), այլապես՝ սպիտակ զվարդիական տերրի 20—40 տարվա տառա-
պանքներ»:

Անցել է 10 տարուց ավելի այն ժամանակից, յերբ Լենինը գրել է
այս խոսքերը: ԽՍՀՄ-ի հաղթական շինարարութեան վաստակով լիովին
հաստատված են մեր մեծ ուսուցչի խոսքերը:

Խորհրդային Միութիւնն աճում է, վորպես վողջ աշխարհի բան-
վորների հայրենիք: Սոցիալիզմի հաղթական շինարարութիւնը ԽՍՀՄ-
ում գործնականում հանդիսանում է լավագոյն առաջնութիւնը սո-
ցիալիզմի հաղթութեան համաշխարհային մասշտաբով:

2-րդ հնգամյակում մենք դնում ենք մեր առջև համաշխարհային
պատմական նշանակութիւն ունեցող խնդիրներ, անդասակարգ սոցիա-
լիստական հասարակութիւն կառուցելու խնդիրներ: Այս խնդիրների
իրականացումը չի կարող տեղի ունենալ առանց կատարել պայքարի ընդ-
գեմ կապիտալիստական տարրերի, չի կարող առաջ չքերել դասակար-
գային կռիւ վորոշ սրում՝ այս կամ այն բնագավառում, այս կամ այն
մոմենտներին:

Բայց բանվոր դասակարգի կամքն անասան է և նա հաստատուն
քայլերով է գնում դեպի իր հաղթանակը:

Մենք ունենք յերեք միլիոնանոց լենինյան կուսակցութիւն և 6 մի-
լիոնանոց կոմյունիստիւթիւն, մեզ մոտ ամրանում է քաղաքի և գյու-
ղի աշխատավորների բաղձմիլիոն մասսայի միութիւնը:

Սրանում է մեր ուժը: Յեւ այս պատճառով մենք անդրդիւլիստներն
համոզված ենք, վոր կապիտալիզմն իր Ալ կապոներների հետ միասին
դնում է դեպի կործանում, իսկ մեր դործը՝ սոցիալիզմի հարվածային-
ների հետ միասին՝ գնում է դեպի լիակատար հաղթանակ: (Փոթորկա-
լի, յերկար ժամանակ չլող ծափահարութիւններ: Բոլորը վտռել յեն
կանգնում):

ՅԵԶՐԱՓԱԿՄԱՆ ԽՈՍՔ

Ընկերներ՝, յես կսահմանափակվեմ շատ կարճ յեղրափակման դի-
տողութիւններով: Մտքերի փոխանակութիւնը ցույց տվեց, վոր կոն-
ֆերանսում Համկոմկուսի կենտկոմի թեզիսները կարիք չեն զգում փա-
տարկութեան և նրանք գտան միաձայն ընդունելութիւն: Ճիշտ է՝ ա-
ռանձին ընկերներ իրենց յերոյթներում մատնանշեցին, վոր 2-րդ հնգա-
մյակի մի շարք տնտեսական ցուցանիշները կարելի չէ և պետք է վոր
բարձրացվեն: Բայց համենայն դեպս վորեւէ կոնկրետ առաջարկութիւն

չարվեց : Ակնհայտ է , Վոր 2-րդ հնդամյա պլանը մշակելիս մենք հնա-
բավորություն կունենանք քննարկել յերկրորդ հնդամյա պլանի առա-
ջադրություններն ու ցուցանիշները : Այնուամենայնիվ այս կապակցու-
թյամբ պետք է նշել ընկ . Միրզոյանի յեղույթը , Վոր վերաբերում է
Ուրալի սև մետաղագործությանը : Ընկ . Միրզոյանն ի պատասխան ընկ .
Կուլբիշևի՝ Ուրալի մետաղագործության համար Պետպլանի յերկրորդ
հնդամյակի նախագծումների մասին աված տեղեկության՝ արտահայտ-
վեց այդ առաջադրանքները բարձրացնելու ոգտին : Նա բերեց ուրալ-
ցիների հանդիպական պլանի՝ առաջարկը՝ թջի հնդամյակի վերջի
արտադրական ծրագրի վերաբերյալ : Մնում է ցանկանալ , վորպեսզի
Ուրալցի ընկերներն իրոք կատարեն իրենց խոստումը և արդեն իսկ 1932
թ . լրիվ կատարեն Ուրալի մետալուրգիայի համար նշված ծրագիրը :
Յեռ չեմ կանգ առնի տնտեսության առանձին ճյուղերի , մասնավորա-
պես արդյունաբերության դրության և խնդիրների վերաբերյալ արված
դետողությունների վրա , ինչպես նաև պետք չկա կանգ առնել 2-րդ
հնդամյակի կապակցությամբ՝ տնտեսական առանձին խոշորագույն
պլորլեմների վրա :

Այդ խնդրի վերաբերյալ յես կանեմ միայն յերկու դիտողութիւն: Գլուղում և մասնավորապես՝ կոլտնտեսային շինարարութեան բնագա-
վառում, կուսակցութեան տարած աշխատանքում, դուրդի և քաղա-
քի փոխադարձ հարաբերութեան խնդրում մեզ անհրաժեշտ և ապահո-
վել սկզբունքային վորոշակիութիւն՝ բայց իկյան իմաստով: Սրանից
բոխում և նաև այն դործնական յեղրակացութիւնը, վոր դուրդում, ուր
անհրաժեշտ և հատկապես հաշիւ առնել, մասսաների հետամնացու-
թիւնը և սոցիալիզմին անցնելու յուրահատուկ ուղիները և փոխանցիկ
առտիճանները, հատկապես վտանգավոր են չարքոնը և հապճեպ ընդ-
հանրացումները: Այսպես, մենք պետք է, իհարկէ, ամեն կերպ պայքա-
րենք դիմադրկութեան դեմ կոլտնտեսութիւններում: Բայց կոլտնտեսա-
յին շինարարութեան մեջ այս պայքարի կիրառումը ունի խոշոր առանձ-
նահատկութիւններ: Այդ պատճառով կուսակցութիւնն առանձնապես
ընդգծում է կոլտնտեսութիւնների և խորհանտեսութիւնների միջև
յեղած թարբերութիւնը, վորպեսզի այն, վոր սովորաբար հաջող կեր-
պով կիրառվում է խորհանտեսութիւններում և ընդհանրապես պետա-
կան-սոցիալիստական ձեռնարկութիւններում, ամբողջովին և առանց
փոփոխութիւնների չփոխադրվի կոլտնտեսութիւնները: Այս դիտո-
ղութիւնը անպայման պետք է հաշիւ առնել նաև կոլտնտեսութիւններ-
ում դիմադրկութեան դեմ պայքարելիս: Բայց վոչ պակաս կարևորու-
թիւն ունի նաև այն, վոր կոլտնտեսութիւններում դիմադրկութեան
թիւնն ունի նաև այն, վոր կոլտնտեսութիւններում չարքոնը են նպաստել մտ-
ային չհանվեն այնպիսի վորոշումներ, վորոնք կարող են նպաստել մտ-
ային սեփականատիրական ձգտումների ուժեղացմանը և վորոնք, հետե-
ւաբար, կարող են պատճառ դառնալ կոլտնտեսութիւնների քայքայ-
ման:

իբր յեկեամեաւոնների վորոչ մասը, ապա այդ գեպքում վնասն ընկնում է միայն կողմնատեսականների և նրանց կողմնատեսութեան վրա: Իհարկե, կյանքում այդ դրութեան մեջ մտցվում են զանազան տեսակի մասնակի ուղղումներ և լրացումներ, բայց վորդ ելութիւնն աշտեղ ևս կայանում է նրանում, վոր մեր պետական ձեռնարկումների համար ընդունված տնտէջավարկի սովորական նորմերը չի կարելի ուղղալն փոխադրել կողմնատեսութիւն:

Գյուղապետեստեռնության խնդիրները մասին խոսելով՝ պետք է կանգ առնել նաև ընկ. Վարեյկիսի յեղուլթի վրա: Ընկ. Վարեյկիսն իր ճառում խոստացավ յերեք տարվա ընթացքում յեռապատկել Կենտրոնական Սևահողային մարդի բերքատվությունը: Նա նույնիսկ առաջարկեց ուղիքայինացի բնկերներին մրցության մեջ մտնել: Մենք ամեն կերպ վողդունելու յենք ընկ. Վարեյկիսի նախաձեռնությունը Կենտրոնական Սևահողային մարդի բերքատվությունը բարձրացնելու գործում: Կենտ. Սևահողային մարդը մեր Միության ամենակարևորագույն հացահատիկային շրջանն է: Բերքատվության բարձրացումը այդ շրջանում, ինչպես նաև իհարկե մյուս շրջաններում, որվա ամենակարևորագույն խրճիղն է և գործի համապատասխան կազմակերպման դեպքում կարող է տալ լուրջ արդյունք: Մյլ գործում ամեն կերպ պետք է աջակցել Կենտր. Սևահողային մարդի ընկերներին: Հուսով ենք, վոր Կենտր. Սևահողային մարդի ընկերները կկազեն գործին ինչպես հարկն և և այն առաջ կադենք հարկ յեղածին պես (ձայներ տեղերից — ճիշտ է):

Յերկրորդ լրացում. «Դ» կետից հետո. առաջարկվում է ժողովել հետևյալ լրացումը:

«Մանր տնայնագործական արդյունաբերության գծով: Արդյունաբերական կոոպերացիային՝ զգալի չափով ուժեղացնել մասնատանտային սպառման առարկաների արտադրությունը, ծավալել սոցիալիստական արդյունաբերության և գյուղատնտեսության սպասարկող արտադրությունները և արհեստները՝ մանր տնայնագործական արդյունաբերության լիակատար կոոպերացման հիման վրա»:

Յերբորդ լրացում. 2-րդ բաժնի յերկրորդ կետի վերջում առաջարկվում է մտցնել հետևյալ լրացումը. «ամեն կերպ արտգայնել ազգաբնակչության ընդհանուր դրագիտության իրականացումը, արագ կերպով բարձրացնել տեխնիկական կրթության բովանդակ դործը, տեխնոլոգիաների պետության նյութական աջակցությունը՝ ԽՍՀՄ-ում գիտությունների զարգացման գործում. սրանք են այն մոտավոր խնդիրները, վորոնք կազմում են մեր յերկրում սոցիալիզմի կառուցման ընդհանուր խնդրի բաղկացուցիչ մասը»:

Զորքերդ լրացումը. յեղրափակման մասում առաջին պարբերու-
թյունից հետո ավելացնել հետևյալը.

«Սա նշանակում է, վոր հետագայում ևս ղեռ անխուսափելի յե դա-
տակարգային պայքարի սրումը առանձին մոմենտներում և հատկապես
առանձին շրջաններում և սոցիալիստական շինարարության առանձին
բնազավառներում, վոր դրա հետ միասին ընդգծում է աշխատավորու-
թյան առանձին շերտերի և խմբերի վրա բուրժուական ազդեցություն-
ների մնալու անխուսափելիութունը, իսկ վորոշ ղեպքերում նաև այդ
ազդեցության ուժեղացման անխուսափելիութունը, յերկարատե Ժա-
մանակի ընթացքում բանվորների շրջանում և նույնիսկ հասակցու-

Ընկ. Վարեյկիսը խոսեց նաև այն մասին, վոր յերկու տարուց հետո
 Կենտր. Սեահողային մարզից կարելի յե սպասել 7 միլիոն գլխով խոզ :
 Մենք այս ևս պետք ե ամեն կերպ վողջունենք (ծիծաղ) : Ել ավելի վող-
 ջունելի յե լինելու ալդ հայտարարութունը, յեթե Կենտրոնական Սեա-
 հողային մարզի ընկերները վող միայն խոստանան մեղ միջոցն արու-
 հետ տալ միլիոնավոր խոզեր, այլև արդեն այս տարի անեն այն ա-
 մենը, ինչ հնարավոր ե մեր բանվորական կենտրոններին խոզի մի մա-
 տակտարաբելու գործը բարեկալելու համար : Խոզաբուծության ուժե-
 ցողած զարգացումը բոլոր մարզերի և շրջանների ամենահրատառ խն-
 դիրներին մեկն ե հանդիսանում :

Թյան մեջ պրոլետարիատին խորթ դասակարգային ազդեցութիւնների թափանցման անխուսափելիութիւնը: Ի նկատի ունենալով այս բանը՝ կուսակցութեան առաջ խնդիր է դրվում ամրացնել պրոլետարական դիկտատուրան և հետագայում ե՛լ ավելի ծախլալել պայքարն ուղղորտունիզմի և հատկապես աջ թեքման դեմ, վորը հանդիտանում է ներկա ետապի գլխավոր վտանգը:

Հիմնարար լրացում: Այս լրացումը վերաբերում է բանաձևի նախադէի նախալերջին պարբերութեանը, վոր վերջնական ձևով լինելու յն այսպես.

«Համկոմկուսի 17-րդ կոնֆերանսը հաստատ համոզված է, վոր 2-րդ հղամյակին հիմնական առաջադրանքները վոչ միայն կկատարվեն, այլև կգերազատարվեն, վոր համապատասխան կերպով ազահովված կլինի իրական, կոնկրետ՝ տնտեսական գեկաւարութիւնը, վճռական պայքար կմղվի բյուրոկրատիզմի դեմ՝ բանվոր դասակարգի բոլոր կազմակերպութիւնների կողմից, վոր 2-րդ հնղամյակի խնդիրներն իրականացնելու համար անհրաժեշտ աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացումը կապահովվի ԽՍՀՄ-ի աշխատավորութեան կողմից և վոր որըստորե կաճեն սոցիալիստական մրցութեան և հարվածայնութեան մասնակիցների շարքերը»:

վեցերորդ լրացում: Վերջապես, բանաձևի վերջում պետք է ավելացնել մի նոր պարբերութիւն ևս, այն է.

«Կոնֆերանսն անհրաժեշտ է գտնում, վոր կուսակցական, խորհրդային, տնտեսական, կոոպերատիւ, արհեստակցական և կոմյերիտական կազմակերպութիւնները անհատաւ աշխատանք ծախլալեն 2-րդ հնղամյա պլանի արագ մշակման համար՝ այն .դնելով կուսակցութեան հերթական համադրումարին ի հաստատութիւն»:

Ինձ թվում է, վոր հարկ չկա ապացուցել այս լրացումների անհրաժեշտութիւնը:

Թեզիսների քննարկումը ցույց տվեց, վոր կոնֆերանսը լիակատար համերաշխութիւն հայտաբերեց այն նոր խնդիրների նկատմամբ, վոր առաջադրվում են մեր յերկրի բանվոր դասակարգին՝ 2-րդ հնղամյակում: Սոցիալիստական շինարարութեան նոր խնդիրները, սոցիալիզմի կառուցման խնդիրները մեծ խանգաւարութիւն են հանդես բերել կուսակցութեան, բանվորութեան, աշխատավոր գյուղացիութեան լայն մասսաների մեջ: Սա լավագոյն գրաւականն է, վոր 2-րդ հնղամյակի առաջադրանքները լինելու յեն մեր խնդիրների մինիմումը՝ մոտագահնղամյակում: Մեր խնդիրն է՝ մոբիլիզացիայի յենթարկել բանվոր դասակարգը և աշխատավորութեան լայն մասսաները գյուղում՝ ահտիւ պայքար մղելու աղ ծրագրի վոչ միայն կատարման, այլ և գերակատարման համար:

2-րդ հնղամյակի աղ վիթխարի իրականացումն ապահովելու համար անհրաժեշտ է հենց այժմ իսկ, հենց այս տարի գցել նրա բայլէ վիկյան հիւքը: Ընկ. Ստ. Կոսիորն անկասկած իրաւացի յեր առելով, վոր 2-րդ հնղամյակի խնդիրների կատարումը մեծ չաիւլ կախված է 1932 թ. աշխատանքից:

Ներկա կոնֆերանսը խոշոր դեր պետք է խաղա այս ուղղութեամբ: Իր վորոշումներով նա լենինյան կուսակցութեան շուրջը կհամախմբի բանվոր դասակարգի և կոտնտեսականների լայն մասսաները՝ մեր գործի լիակատար հաղթանակը, սոցիալիզմի հաղթանակը ապահովելու համար: (Բուռն, յերկարատե ծախահարութիւններ):

2263

ԳԻՆԵ 40 ԿՈՊ. (4 Վ.)

87

В. М. МОЛОТОВ

О ВТОРОЙ ПЯТИЛЕТКЕ

Госиздат ССР Армении
Эривань — 1932

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0207500

32.241